

**Nutarannuanun Iliharniit
Nutaqqiqiviinilu Hanaqidjutait
Qanuriliurutikhat
Upalungaijautit haffumunga
Ilaugatiingnirmun
Aadjikkiingnirmunluy**

2023-2026

Naunaitkutat Ilvaniittut

- 1** Atan'ngujanin Naittuq
- 2** Kangiqhidjutit
- 6** Inunnguiniq tun'ngavia
- 8** Hivunikhaliurutit, takujumajait, uvalu naunaijautait
- 10** Aulatitihimaarniq ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu Nunavunmi Nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu
- 12** Qanuriliurutikhat ihumagijakhaq kituni
- 22** Pingahuni ukiuni qanuriliurutikhat
- 24** Unniudjutait
- 26** Iniqtirutit
- 27** Taidjutit Naunaitkutait
- 29** Naunaitkutit
- 31** Ilaliutinga – Havaqatigiiktut Tigumiaqtuuqataujutl

Nunavutim Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Ihuaqtunik Tungavikhaa hivunikhaliurutit

Nutaqqat ilihi-
majumajuktut,
pittaagtut, qau-
jimattiaqtutlu

Nutaqqat inu-
uhiqaqtut, mih-
ingnautiqagtut,
iqaijangnikkut,
inuuhirmingni,
uvalu ihumamik-
kut aktilangit

Nutaqqat ilau-
jumajun tunihi-
lutiklu ilagiiktut
nunallaanullu

Nutaqqat ulapqi-
jukhat, uukturlu-
tik, atuqhimaar-
lutiklu

Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Ihuaqtunik Tungavikhaa

Una Tungavikhaa Nunaqaqaagtut Ilihalihaaqtut ukualu Nutaqqiqivingnun Havauhikhaa pidjutigilugit naunajattiaqhimajut pittaagtullu takujumajait hapkua ELCC Nunavunmi, atauhiq tamna ikajuqtait pivalliadjutikhait tunihinirmun tamainun pinahuarutit kivgaqtuutillu avatiini aviktuqhimajumi.

Atan'ngujanin Naittuq

Tamna Nutarannuanun iliharniit Nutaqqiqivi-inilu Maligaq Hanaqidjutait Qanuriliurutikhat Upalungajautit Ilaumatigiingnirmun Aadjikkiingnirmunlu ilagijanga Kanatami-tamainni Kanatami-Nunavut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Angirutaa atajurlu qanuriliurutingit Nunavut Kavamaup Katujjiluta Pitqujangit ikajuqtuq ilaumatigiingnirmun ilihaliqtin-nagit ajuirhajut aallangurninngalu nutararmik munaqhingit havagvinga.

Tamna pidjutaa uumannga Hanaqidjutikhanut Qanuriliurutikhat Upalungajautikhat tunigiami naunajainiq naunajainirilu ilaumatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu tamainnut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tigumiaqtuuqataujut Nunavunmi pingahuni ukiuni talvanga 2023-2026. Angininga ilaujut ihuaqhijuumirlugit ilaumatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu nutaqqanun ajuqhautiqaqtunun, nutaqqat ihariahuktut ihuaqhijuumirlugit uvaluuniin atauttit ikajuutit, Nunaqaqaqtut – kitunun Inuit – nutaqqat,

Pulgiit aallallu inuuhiqaqtut nutaqqat, nutaqqat munaqtavingni munarijaujut, unalu ilitarijaujut uqauhiit ikinikaujut nutaqqat. Una Hanaqidjutikhanut Qanuriliurutikhat Upalungajautikhat piniaqhimajullu naunaittumik ajuqhaqtunut nutaqqanut nutaqqanullu aallatqiiktunit inuuhiinnit pillajanginni laisiqaqtunut nutaqqiqivingni inikhainnik. Pijaangani una, Kavamatkut Nunavunmi akhuuqtut havaqatigilugit tamaita havaqatigiiktut tigumiaqtitlu, hivulliqhuqtillutik munaridjutikhainun.

Hivunikhaliurutit ukua hanaqidjutait qanuriliurutikhat upalungajautit tapkua:

- pidjariktumik pijuq katitiririlu Nunavunmi nakuujumik hivunirmi takujumajait nutaqqanut
- ajurnaittuq, naunaittuq, ikajuutigijaa aturhunilu uqauhiq tamatkiumajuq uqautigiplgit nakuujumik aallanguqtiriami
- pihimajuq hamanga Inuit nunarjuami tautuktainik uvalu Inuit atugakhat titiqqat
- pitquiluni hulidjutikhanik nakuujunik pittaaqtniklu, naittumik hivituniqaqtunik, piqarlunilu aturitikhanik kiudjutiniklu ilaliutihimajunik.
- réalisables, assorties d'horizons temporels à court terme et de ressources et responsabilités.

Siksit ilaliutihimajut qanuriliurutikhat ihumagijakhat kituni, pingahuni angijuni qanuriniini hulidjutinun, maligakhait tukhiqtaujut hulidjutit:

Ikajurlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu

- 1 Amigaigjuumilugit tamajat, ingilrutit, ikajuqtit, pinahuarutinut upalungajautit
- 2 Ihuaqhijuumirlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu igluqpait uvalu ingilradjutikhait

Ikajurlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu

- 3 Angiklijuumirlugit iliharvikhait unalu ajuirhajut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tuniqhaujut
- 4 Ihuaqhijuumirlugu havaakhat qanurinningit

Piliuffaarlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtakhait

- 5 Aallangurningit ilihalihaat nutaqqiqiviilu pidjutiqaqtunik atugakhat
- 6 Aallangurlugu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtakhait

Kangiqlihidjutit

Uvani Ubluqtuhivia 2022, Kavamatkut Nunavunmi atiliuqtaat una Kanatap-Nunavut Kanatami-tamainun Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Angirutaa¹ ("Kanatami-tamainni Angirutaa") ukunani Kanadaup Kavamanga ihuaqharlugit Nunavut ilihalihaaliqtunun nutaqqiqinikkullu talvuuna hulinikkut ilaupkainikkut aadjikkiingnirniklu, akituvallaangittunik nutaqqanik munarinirnik, pijaarnikkut nutaqqanik munarinikkut inikhanik, nakuuniqaqtunik nutaqqanik munarinikkut pinahuarutinik, unniudjutikhallu.

Una Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Hanaqidjutait Qanuriliurutikhat Upalungaijautit Ilaumatigingnirmun Aadjikkiingnirmunlu ilagijanga Kanatami tamaita Angirutaa atajurlu qanuriliurutingit Nunavut Kavamaup Katujjiluta Pitqujanginnik², iliuqatauhimajuq ukunuuna utuqqat uqaqatigiingniq ukunanit tamaita ilaujut Maligaliurvingmi, hivulliqtiunit Nunavut Tunngavikkut Timinga, unalu Nunavutim pingahujut Avikturhimajuni Inuit Katimajiingit.

Katujjiluta Havaakhait: Pilluaffaarumanirnik iliharnirun

Havaakhait Iniqhimajut:

Havaqatigikhaaqhugit iligiingniktut taapkua Inuit timiqutait, ilihagtuliqijit katimajiit, ahiillu kavamanit havagviit akhuuqharimik ikajuquplugit ilihalihaaqtut, ilihagtitaajaamik, havaakhaqhiurnirnu

Qanuriliurutingit piliuriami qanurittaakhaanik:

- Pidjutikharnik nakuuqiaqtunik, akituvallangittun, qahaktuq, ilaupkaijurlu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu pinahuarutin havaqutillu ukunani kavamatuqatkunni maniliqtutikkut paannarijani.
- Piliurluni nutaamik hivunikharnik piliurnikut aallanguqtirnikkullu Nunavutit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu havagviin, pilluarniqarluni Inuinnarni-pidjutikkut nutarannuanun iliharniit.
- Tunilugit amigaitqijajunik maniliqinikkut, titiraliqinikkut, ajuirharnikkut, Inuktullu iliharnikkut atuqtakharnik ikajurnikkut nutarannuanun iliharniit.

Pidjutaa

Tamna pidjutaa uumannga Hanaqidjutikhanut Qanuriliurutikhat Upalungaijautikhat tunigiami naunaijainiq naunaijainirnu ilaumatigingnirmun aadjikkiingnirmunlu tamainnut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tigumiaqtuuqataujut Nunavunmi pingahuni ukiuni talvanga 2023-2026. Angininga ilaliutijut ihuarhigiami ilaumatigingnirmun aadjikkutariingninnigalu nutaqqanut timimitigut ajurhauitigut, nutaqqat ihariagijut ihuarhijug inuupluuniit ikajuutikharnik, Nunaqaqqaqhimajut - uumanillaug Inuit - nutaqqat Pulgiit aallallu inuuhigaqtut nutaqqat, nutaqqat tigujaajunut munaqtingit, unalu ilitarijajut uqauhiit mikkauvallaaliqallaangittumik nutaqqat. Una Qanuriliurutikhat Upalungaijautikhat piniaqhimajut naunaittumik ajuqhaqtunut nutaqqanut nutaqqanullu aallatqiiktunit inuuhinnit pillajanginni laisigaqtunut nutaqqiqiviit inikhainnik. Pijaangani una, Kavamatkut Nunavunmi akhuuqtut havaqatigilugit tamaita havaqatigiiktut tigumiaqtuuqataujutlu, hivulliqhuqtillu munaridjutikhainun.

Taima iliqatigiiktukhat Inuit timiqutingit, katimaqatigiplugit nunalaani ajuittiagiikharnik kavamatkuni havagviit, una Hanaqidjutikhanut Qanuriliurutikhat Upalungaijautikhat atuliqtat Inuit-katimajingit atuqtakharnik ilaumatigingnirmun aadjikkiiktumik, talvuuna anginirnik pidjutikhat nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu pinahuaruti ikajuutikharniklu Nunavunmi.

¹Kanataup Nunavumilu Kanatami tamaini Ilihalihaanik Nutaqqiqivikmilu Agiqatiriigut - 2021-mit 2026-mut
²Nunavut Kavamanga (2022b).

Havaqatigiplugit tahapkunani Inuit katimajinik

Nunavut Kavamanga piqaqtut aallangajumik havaqatigiigutikhanik tikkuaqtauhimajunik Inuit timiqutinun iliuraqtauhimajut uvani Nunavunmi Angirutaa. Ataani Titiraqhimajumi 32 haffumani Nunavunmi Nunata-arutaanut Angirutaa, Kavamatkut Nunavunmi quviahuktut tunihilutik Inuinnarnik pivikhanik ilaulutik pivallianirmun inungnun pitquhirmunlu maliruagahat, ilaujut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu. Uvani Hanaqidjutikhanut Qanuriliurutikhat Upalungaijautikhat, Nunavut Kavamangit havakhimaarniaqtun havagianganik qanuq pittiarutikharnik Inuit pilaarutit aulahimaarlutiklu ilaulukaarianganik Inuit ihuaqtumik katimadjutikharnik havaqatigiiktukharnik ihumaliurutikharnik.

Piliurninnganut uuminnga hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat, ilaujut Nunavut Tunn-gavik Inc., Kivalliq Inuit Katimajiingit, Kitikmeot Inuit Katimajiingit, Qikiqtani Inuit Katimajiingit, unalu Kaki-vak Katimajiingit qaitqujaujut ilaugiamingni katimajut katimatillugit, atauhirlu atauhirmut uqaqatigiingniq.

Nunalaani ajuittiagiikhimajut

Nunavunmi-pihimajut katimajit tapkua pidjutiqaqtut ilauqatigiingnirmun uvalu aadjikkiingnikkut-qiniqhiajut katimajit, ilaujut Katimajit des francophones du Nunavut, Nunavummi Ajuqhautiqaqtut Makinnasuaqtiit Katimajit, ukualu Nunavunmi Pulgiit Ingilgaarnitatigut Katimajit³ tuhaqtitaujut haffumunga hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat uqarianganik kitut ihariagijaujut ilihalihaaqtut nutaqqalu munaridjutikkut havagviit. Nunavunmi-pihimajut katimajit tapkua pidjutiqaqtut ilauqatigiingnirmun uvalu aadjikkiingnikkut-qiniqhiajut katimajit, ilaujut Katimajit des francophones du Nunavut, Nunavummi Ajuqhautiqaqtut Makinnasuaqtiit Katimajit, ukualu Nunavunmi Pulgiit Ingilgaarnitatigut Katimajit tuhaqtitaujut haffumunga hanaqidjutikkut hulidjutinun upalungaijautinik uqarianganik kitut ihariagijaujut ilihalihaaqtut nutaqqalu munaridjutikkut havagviit.

Havaklugit hakugingniit nunamingni-pihimajut ilihimannikkut, atuqhimajatik, uvalu ajuittiaqhimajait hapkunanga katimajunin ikajuutaujut kangiqhipkaqhugit Kavamatkut Nunavunmi hanaqidjutikkut hivulliujujkhut uvalu hulidjutiikhait hapkununga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi.

Anginiqaqtuq ihuarniit nutaqqanuut angilvillianingit pivallianirmik

Unniudjutaujut hapkunanga Nunarjuami Aanniaqtailinikkut Katimajit, nutarannuanun ihumagijaujut akhut pivallianikkut atugakhat⁴. Qanuriniit nutarannuanun iliharniit pivalliajutit pidjutaujut aalatqit inungnun aanniaqtailinirmunlu qanuriniit avatiini atauhiq inuuhiani⁵. hakugiktumik uvalu hulaqutijut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu hanaqidjutit ihuaqtut ikajuutikhat ihuaqtumik qanuriniit inulramiit Nunavunmi.

***“Havaqatigiiktut,
atauttikkut
nipiqaqhutik uqaqtut,
hakugikhaqtaa Nunavut.
Atuqpiarutiguptigin
tamaita aturutikhavun
uumunga atauttikkut
pijumanirmun
hakugingniqaqtugun
pidjutikhat inuptionun.”***

– Le mandat Katujjiluta

³Takulugu Naunairvik titiraqhimajut havaqatigit tigumiaqtuuqatauyutlu.

⁴Nunaryuaptikni Aaniaqtailiniqmut Timiqutigiy

⁵Nunaryuaptikni Aaniaqtailiniqmut Timiqutigiy

Nunavunmi ingilraarnitait uvalu inugiangningit

Tamna nuna ilihimajaujuq tamna Nunavut inugiangnia tapkunanga Inuit avataani 4,500 ukiut. Nunalihi-majut hapkunanga Kavamatkunin Kanatamin qanganuakkut ingilraangnitat,

Inuit inirnikhat itqaumajut hivulliqhuqhutik pitquhikut inuuhiinik nunamingni nutarauplutik, hivuani nuutiqtinangit nunamun nunamingni ilihimajaujut imaa Nunavunmi nunallaani. Nunavut ublumi piliuqtauhi-majuj imaatut 25 nunallaat hiamitiqhimajuttamainni 20% Kanadaup nunarjuangani ikittunik imaalu akitu-utauvaktut aulapkaidjutikhanut.

Nunavut imaatut Kanataup nukakhiujut inulrammiujut imaalu kajumikiptumik inuugiaqhilihaktut.

Tikitpat ukiuq 2035, Nunavumi inugiangningit itqur-riaqtaujut tikinniarunaqhijat 48,042, imaatut huna inuulihaat amigainiikhait.

Ilaumatigiingnikkut uvalu aadjikkiiktumik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ihariahuktut angiklivalialutik haniini Nunavutip amigairjuumijut inugiangningit. Inuit amigainiqhat inugiangningit ukiuqtaqtumi, talvuunalu Inuit uqauhiinik ilitquhiiniklu aturiaqaqtut ajikutaqagitunik ihumagijaujunik atulirumajaujumi ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu⁶. Nunavumi hatqiqihjariaqaqtut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ihuaqutinik takuukhaujunik Inuit ilitquhiinik, atuqtunik, uqauhirmik, timimilu nunami.

	Nunavut	Kanadap
Ukiumut amigainigut inugiangningit amigaigjuumijut talvanga 2007⁷	1.8%	1.1%
Atauttimut inugiangninga amigaigjuumijut talvanga 2007⁸	23.5%	14.3%
Ukiurluangujut	25.6	41.6
% inugiangninga ukungit 0-4	12%	5%
Atauttimun inugiangningit	36,855	36,991,980

⁶ Ngujut Inuit pipkaidjutijut 85pusant uumannga atauttimut amihuuninngit Nunavunmit. Inuit pidjutiaqatut 90pusat hamunga 95pusat inuit kihimi nunalipauyaani Iqalungni, kitut naamavyaktut amigainiit imaa 8,000, humi 60pusat inuit Inuinnaujut.

⁷ Nunavut Kavamanga. (2021). PIII-1.

⁸ Kihiqtitautit Kanatami.

Ihuaqtut kihigtitautit ilauqatigiingnirmun uvalu aadjikkiingnikkut⁹:

- Itqurniaqtaujuq tapkua **660** nutaqqat Nunavunmi qitqani **0-4 ukiuqaqtut inuujut** ajuqhautiqaqtun (pihimajut aanniarnikkut atugahat ajuqhautit uvalu atuqhugit 15 pusat Kanatami amigaitilaangit)¹⁰. Consensus avatiini ajuqhautit Nunavunmi havaktauliqtut, ilituqhaidjutit ihuaqhijuumiqtut ajuqhautit pijaangnirmun uvalu ilihimanikkut naunaijautit avatiini ajuqhautit aviktuqhimajumi.
- Pittaaqtuq amigaittut nutaqqat aviktuqhimaumi atuinnarialik ajurhautimik ajurhautinikluuniit (tadjakaffuk pihimmaarluniluuniit) atulihaaliqtuni ukiuni (ukunatut ijaitigut takpirnia, kiguhiqinikkut, timimitigut, ihumakkut hunavalukluuniit)
- Talvanga Qiqaijalirvia 31, 2022, **345** nutaqqat inulrammiillu inuujut munaqtauviit aimaviinni imaaluuniit ilamingni munarijauplutik¹¹.
- Pijuq uumunnga 2021 naunaijainiq, **520** inuit uqajuktut Uiviitit uqauhirilluanganik, unalu **19,370** uqajuktut Inuktut.
- Uvani 2021 kihigtitautit, inuuhiaqqtut inugiangniit Nunavunmi kihigtitaqtaujut imaa **36,605**. Hapkunanga atauttimut inuuhiaqqtut inugiangningit), atunittunik katitiqtauhimajut kihigtitautit ilaujut Pulgiit (**565**), Filipino (**315**), South Asian (**175**), Chinese (**65**), Latin American (**60**), amigaitut tautungnaqtut ikinnikhaujut (**50**), Arab (**35**), Japanese (**10**), Korean (**10**), unalu Uataani (**10**)¹².

⁹2021 kihitauhimayut naunaitkutat piqaqtut tamainik kiudjutikkut akiit imaa 85 pusat hapkununga Nunaqaaqatunun nunallaanun aadjiliurutigiblugu tamainun kiudjutikkut akiit imaa 98 pusat. Una nakuutqiaq naunaiyautit tadjja piinarialgit, kiudjutit akiit hulaqutiginiaqtaat qanuriniit. Takulugu <https://www.cbc.ca/news/canada/north/indigenous-gaps-census-1.6419156>

¹⁰Council of Canadians with Disabilities.

¹¹ Ikaaqqiit Nunavunmi (2022a).

¹²Naunaiyainiq Kaanatami.

Inunnguiniq tun'ngavia

Ilaquatigiingnirmun ikajuutaujut tamainun

Tamaita ikajuutaujut ilaquatigiingnikkut avatiinin. Inuit inuuaqtigiingnikkut akhuurutigijangit haffumunga Inunnguiniq akhut aadjikkiiktut ilaquatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu atuqtaujut uvalu tungaviujuq haf-fumunga hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalun-gaijautikhat.

Nalunaitkutaq: Una hunat havaktauhimajut hapkunanga Qaujigiartiit Aanniaqtailinikkut Ihivriurvik hapkununga Inunnguiniq Nutaqqiqinirmik Pinahuaruti, kitut nakuujumik uuktuqtaujut aturiangani laisqaqtuni nutaqqiqivingni Nunavunmi¹³.

6 Tunngavinga Inunnguiniq Hivikhaliurutikhat

1 Piliurluni pitquhinga inuugiami nakuujumik inuuhingnik

- Iniqtirlugit hunat aulaguti-ngnun uvalupihimalugitlu inuuhingni
- Upalungaijautikhat hivuani imaalu ihuaqhata-aqtaunirmik
- Munarittiarlugu tamajatit uvalu havaklugit hakugik-tumik ajuiqhautit
- Naalaklugit iliaqtitauhi-majunik aturlugillu inu-uhirmingni

2 Qulvatqijautilutit qulaani ajuqhautaitit qiniqhiablutik ihuaqhautikhanik

- Atugiaqaqtuq ihumagilugitlu hivunikharnik
- Pittaarnahuarlutit ilingnik taimatut allat ukpiriniaqtatit qanurunarihimaittumiklu
- Naunaijarlugit ihariagijatit uva-lu qiniqhiahuirlugitlu hunanik atuimaitarnik
- Ajuiqhimajatit atuqhimmaar-lugit
- Qiniqhialutit kangiqhimadju-tikharnik hunanut avatingni

3 Uumatingnit-mihigimalutit (Piliurlutit hakugiutikharnik pittiarinirmik)

- Takupkaqtittivaglutit nagliguhutiqaqtutit
- Pidjarikhaqpaglutit
- Ilikkut pikhaqtuqpa-glutit
- Inungnik pittiaqpaglutit, munarittiaqpaglutit uvalu kiunautiqarlutik

4 Takupkaivaglutit naglikkutingnik, ikajuqpaglutit inungnik hulilukaqaqtiqaqpa-giangni inungnik

- Nahurivaglutit inungnik hunailiuriakhainik
- Ikajuqpaglutit ikajuq-tikhailiuqtunut
- Takupkaivaglutit piqpak-kutingnik qanurunarnait-tumik
- Uqautigivaglutit hu-naliqaak qanurunaqhi-maittumik, uqattiaqpa-glutit tuhaqtaujarni

5 Iltarilugit avaliqangitunik tamainik inun-gnik

- Anginirmik atuqtakharnik
- Naunaijarlugit ajuiqhautit uvalu pihim-alugit
- Naluqhaqtitihimaitu-mik nutaraq
- Ihumagilluarlugit hakugingningit
- Ilalutin nunagijarni

6 Qanuriliurutikharnik ihumaliuqpaglutit ihuaqhijuumiru-tikharnik

- Aullaqtirutigilugu mirhurnirmik imaatut qanuqtut qanuriliuriarni
- Aullaqtirlugu humita-akhanik inuk/nutaraq
- Nahurijangit ilitquhingit
- Tautuktitulutin qanuqtut hulijaangani taimaatutlu tapkua inuk/nutaraq aad-jiliuriangini hulidjutingnik tautuktamingnik
- Ajuqhaqqat nutaraq/inuk ajuirhauitlugu

¹³ Centre de recherche en santé Qaujigiartiit, p. 111.

Hapkua Inunnguiniq hivunikhaliurutikhat tungaviqaqtut ilauqatigiingnikkut

aadjikkiikumiklu. Ilauqatigiingnikkut imaalu aadjikki-
ingnikkut atuqtaujut¹⁴:

- ilitarilugit iidjuhia inuup inmigut
- angijumik-pihimajut uvalu tautuktitiblulik inungnik pittiaghutik
- naglikkutingnik takupkarlugu uvalu piqpakkutingnik pipkaiitaaqtumik
- pivallialutik nakuujumik idjuhikhanik inuuhirmingni munarittiarnikkullu tamajatik
- atuulirlugit ajuiqtatit inuuhirni
- akhuurnahuaqpaklutit ajuqhautigijarnit uvalu naunairlugit ihariagijatit
- aulaqtiruutilugu humi itaakhanit nutaqqap
- nahurilugu qanurinnikhanik
- ajuqhaqqat inuk ikajurnahuarlugu
- uqarvigittiarlugu imaalu uqautigilugit ajuqhautingit naalaglugulu uqarumakpat

Ihuaqtut ikajuutit ilauqatigiingnirmun nutaqqanun, ilagiiktut, nutaqqiqinikkut tunihiyut, nunallaanunlu:

Qaujihariniq ilauqatigiingnirmun¹⁵ takunnaqtuq ihuaqtut akturningit ilauqatigiingnirmun nutaqqamik munaqhidjutingit nutaqqanik ikajuqtaujukhanik ihariagijainik, ilagiiktut, iliahaqatimignik, nutaqqiqivingnilu havaktingit. Una taimaali ilauqatigiingnikkut nutaqqiqiviit pihimajut tunihijut angitqamik ihuarniit nutaqqiqiviit aadjiliurutigiblugit

ilauqatigiingnikkut pihimajut.

Ikajuutikhat ilauqatigiingnikkut titiraqhimajut ataani tamatkiumangittut, ilaujut nutaqqiqiviit aalangajut ikajuutaujut atauttinun nutaqqiqiviinun, kihimi takupkaingittut ilangit ikajuutit¹⁶:

- Ikajuutit nutaqqanun
- Ihuaqhijuumirutiujq inmikku-nakuuginirmut, hapiqhimitumik, inmikku, uvalu hivulliqhungnikkut ajuitatik
- Havaklugit nutaat uvalu aalangajut ilanaqatigiiktut tamainun nutaqqanun, hakugikhijuumirlugit inungmiunikkut ihumakullu pivalliadjutit
- Tunilugit nutaqqanut atuqtakhainik iliharvikhanik ihuarniik aalatqiingunirmik

- Tunilugit nutaqqanut pivikhanik tamainut ihuaqtuniklu ilaujamingni uumani iliahaqtakhami
- Akhuurutigilugu inungnun ajuiqhautit uvalu havaqatimigntut ilauqatigingniq, ihuaqhijuumirlugu uqauhiq/tuhaqtitinikkut ajuittakhatik

Ikajuutikhat ilangiinut munaqtiujunullu

- Angiklijuumirlugu pijaarniq ihuarniit uvalu pijaarnikkut nutaqqiqivikhat
- Ihuarjumirutikharnik piqatigiigutikhainik nutaqqiqivingni havaktiit
- Tunilugit ilamingnun uvalu munaqhijunun pivikhanik aulahimaarlutik havaktitaulutik uvaluuniin ilihari-aqturlutik
- Tunilugit ilagiiktunut pivikhanik takujaangini ihuaqtumik aallanguqtirnirmik nutaqqamingnun
- Tunilugit ilagiiktut pivikhanik nakuutqiamik uqaqtikhamik nutaqqamingnun
- Tunilugit ilagiiktut pivikhanik iliharvikhanik hatumiarnikkut kivgaqtuutunik

Ikajuutikhat nutaqqiqivingnun

- Tunilugit havaktinun pivikhanik ihumagilugit mikhaagun Inunnguiniq hakugingnikkut-pihimajut atugakhat kangiqhijangini qanuq atauttit nutaqqat ikajuqtaaqut iliharvikhainik uvalu inuuhiqattiarnikkut nunallaani
- Ihuaqhijuumirlugit munaqtiujut uvalu havaktithavaatigiitarnikkut
- Amigaigijuumirlugu pittearninnga ajuqhautimik ihuaqhigiami piliurnirmiklu nutaanik ihuaqhaidjutikhanik ikajuutikhanik nutaqqat
- Ihuarjumirutikharnik ilaulukaarutikhangit nutaqqat nutaqqiqivingitlu havaktingit
- Tunilugit havaktiinun pivikhanik ajuirjuumijamingnik nutaanik ajuiqtakhainik, ilihimajamingnik uvalu ajuittiaqhijamingniklu
- Tunilugit havaktingit pivikhanik havaklugit atadjutit hatumiarnikkut kivgaqtuutunik

Ikajuutikhait nunallaanun

- Pivaalirutit inuqatiriigutunik nunagijamingni
- Akhuurutigilugu inungnun ilauqatigiingniq tamainun inungnun
- Tunilugit pivikhanik amigaigijuumilugit allatqiinik ilauqatigiingniq
- Tunilugit nunallaani ilaujunun pivikhanik iliharvikhanik hatumiarnikkut kivgaqtuutunik

¹⁴Qaujigiartiit Anniqtailinikkut Naunaiyakiata Havakvik, p111.

¹⁵Grisham-Brown et al.

¹⁶Government British Columbia-mi.

Principes, vision et définitions

Hivunikhaliurutit

Tamna hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat:

- pittiqaqtumik uvalu atapkaqhugit Nunavunmiut ihuaqtumik hivuniptingni takujumajait nutaqqanun
- ajurnaittuq, naunaittuq, ikajuutigijaa aturhunilu uqauhiq tamatkiumajuq uqautigiplgit nakuujumik aallanguqtiriami pihimajuq hamanga Inuit nunarjuami tautuktainik uvalu Inuit atugakhat titiqqat
- pitquiloni hulidjutikhanik piqpiarutinik pittaaqtuniklu, naittumik hivituniqaqtunik, piqarlunilu aturutikhanik, piqaqturlu atuqtakhanik kiunnaqtuniklu ilaliutihimajunik

Takujumajait ilauqatigiingnikkut uvalu aadjikkiiktumik hapkununga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi

nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi tunini-aqtuq tamainni piinariaqaqinngga laisilgit nutararmik munariniq Inuktut, qulitqiamik qanurittaakhaanik pinahuarutingit tunngaviqaqtut Inuit pitquhinginnik, ilihimaniq, pitquhinga, qanuqtullu ilihimanirlu. Nutarannuanun

iliharniit nutaqqiqiviinilu pinahuarutingit ikajuutingillu Nunavunmi angiklijuumirniaqtait nutaraq ilamingnillu-pilluaqtuq, ihuarhaqtaujurlu tamainnut nunallaanut. Inuit-pilluarhimajut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu naunaiqtauhungujut Inuinnarnit ikajuqtaulutiklu Nunavut Kavamanganit.

Ilihalihaaqtut ajuirhajut munariniaqtait hakugiktumik ilamingnik unalu nunallaani ilauqatauniq, pittiarninnga, atajuq ilaugiamingnilu, tamainni uqauhingit pitquhingillu Nunavunmi. Kivgaqtuutit ilauqatigiingnirmun uvalu pittiarlugit aalatqiit nutaqqat uvalu ilagiit Nunavunmi nunallaani. Nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tunijut ilitariniaqtait, ilitarilugit, akhu-raaluklu ihuarhijait quiliiktut.

Nutaqqiqiviit piqaqtut ikajuutikhanik, atugakhanik, uvalu iliha-idjutinik ihariagijamingnik ihuaqhaidjutikhanik pivallianikkut ihariagijajaut, aalangajut aktilaangit, uvalu aalangajut naunai-jautit nutaqqat ilailu, Nunavunmiunun tamaini nunallaani.

**Una takujumajait pidjutiaqtuq uqaqatigiblugit ukua Nunavut Tunngavik Inc., Aviktungniini Inuit Katimajit, ukualu Kakivak Katimajit, ilaliutihimajut atugakhat titiqqat hapkununga katimajinin uvalu GN-kut. Pidjutigijaat Inuit takujumajait Nunaqaqqaqtut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa.*

Tukihidjutit **ilaupkarnirmun** hapkununga Nutarannuat Ilihalihaaliqtunut Nutaqqiqivitu Nunavunmi

Ilaumatigiingnikkut hivunikhaliugutit uvalu atuqtaujut tapkua tungaviqaqtut Inunnguiniq uvalu Inuit Qaujimagatuqangit tapkua ihuaqtut uvalu ikajuqhugit aalatqiit aktiilaangit tamaita Nunavunmiun. Pidjutivaktunik aullaranginaqtumik uuktutaujukhat piliurnirmik qajangnaittumik uvunalu ilaupkangningmunlu inikhainik pilugit ikkiklivaliqtunik ajurnakhivaktunik pidjukhanik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu imaalu ilaupkaivarlutik inungnik tamainik. Aturahuaqtinni anti-inuglugijauniq, anti-bias, unalu ilaumatigiingnirmun atuqtakhangit allatqiinit.

Ilaumatigiingnirmun pinahuarutit Nunavunmi:

- Pipkarlugit tamaita nutaqqat ilailu tun'ngahuktitaulutik pittiarlugitlu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu, ihumagingitkalu-aqtilluni pitquhikkutluunniit kinaujaakhaanik.
- Akhuuqtut angiklijuumiriama tunigiami nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Inuktut, unalu aallanut uqauhingit.
- Pivallidjutikharnik inuuhirmi ajuittiarutikharnik nutaqqanun.
- Aturlugit tungaviit hivunikhaliurutit haffumunga Inunnguiniq qitqani atuqtakhangit atulirlugu ilaumatigiingnirmun atuqtaujut tamaini laisqaqtuni nutaqqiqivingni tamainun nutaqqanun Nunavunmi.
- Nutaqqiqinirmik nutaqqanik talvuuna tunihinikkut uummatiliqinikkut-pihimajunik havakpakhimajainik kiudjutikharnik tamaat nutarangnik atugiaqaqtunlu tamangnun nutaqqanun, ilagijainun, nunalaanilu.

Tukihidjutit **aadjikkiingnirmun** haffumunga Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Nunavunmi

Ihuarningga ihuaqtuq munariinnainnarhuni-lu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tamainnut inungnut Nunavunmi. Ihuarningalu hivunikhaliurut qanuriliurutinga maligaliqinik-kut pimmariktumiklu pijuuq, ilaupkaijurlu ihuarhigiami ajurhauingit unalu qanuriliurningga atuqtait ukunangga mikkarmik Nunavunmiut piinariaalaqigiami quulitqiamik qanurittaakhaanik, ajurnaittumik, pitquhimullu hakugiktumik nutarannuanut ajuirhajut pinahuarutingit. Una imaatut ittuq tunigiami aallanik ikajuutikhanik ikajuutikhaniklu ilamingnut atuqtut kilgaviit, maniliqinirmut, timimitigut, unalu/unaluuniit uqauhilirinirmut ajurhauingit, tunigiamilu ikajuutikhat ikajuutingillu munarijumik, kiutta-aqtuq, pimmariktumiklu piluni.

Aadjikkiikumik ilihairutikhangit Nunavunmi:

- Tuniluni nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu piinariaalaqihimajuq tamainnut, taimaa ihariagijamingnik, tunilugillu amihunik ihariahuktunut.
- Tautuktitiluni angigutunik, munagidjutunik, uvalu pittiarlugit, uvalu quviahuutigilugit aalatqiit inungnun ukpigijait, ukpirijait, uvalu atuqtaujut.
- Ilhimalugit, ilitarilugu, unalu pittiaqtumik ihuarhijait quiliiktut piliqtait.
- Ikajurlugit aalatqiinit ilitquhirmik kangiqhijutunik ilanarijauniginiklu nutaqqanit, ilagii, nunagijaujunit, nutaqqaniklu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu havagviujunit.
- Akhuurutigilugit atauttimun uqautigilugit, ilitarilugit attautit uvalu katimajut ihariagijait uvalu havauhiit tamaita pidjutigilugit hapkua katitiquhimajut ihariagijait.

Tamna hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijutikhat tunihimaarniaqtuq atuqtakhanik qanuq aulatitijangat hivunikhangit, takujumajait, naunaijajangatlu ihumagijaujunit ilaumatigiingnirmun aadjikkiikumiklu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi atuqtukhani pingahuni ukiuni.

Aulatitihimaarniq ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu Nunavunmi nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu

Ilauqatigiingniq uvalu aadjikkiingniq Nunavunmi nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu pijaaqtut tamainun Nunavunmiunut. Tamainit atuqtunik hivulliutijakhainullu tungaviujut tamainit havaqatigiiktut pigiarutinik. Hivumuuqtilluta, hivunikhanganik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi takuinnarialik hivitujumik hivitujumiklu atuqtamingnik, ikajuqtaulunilu maligamit, tamajangit tamajangillu, avatinganut qanurittaakhaanik, aallanik ikajuutinik, pitquhimut unalu uqauhilirinirmut pinahuarut ihumaliurniq, unalu ajuittiarnirmut pivallianiq.

Piqaqtut pingahunik ilauqatigiingnirmun atuqtaujunik uumani hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat, ukunani ilaupkainikkut aajikkingniqaqtuniklu ilihaliqtinnagit ajuirhajut nutaqqiqivikhanik Nunavunmi:

- 1 Inuit-pilluaqtut ilaupkainiq, pitquhimut tunngavinga (Inuit ilauqatigiingnirmun)
- 2 Qajangnaitumik uvalu ilauqatigiingnikkut avatingni tamainun Nunavunmiunun (iqaijangnikkut uvalu tamajat ilauqatigiingnirmun)
- 3 Aulahimaaqtumik ilaupkarlugit tamaita kitut pidjutiaqtut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu (ilaujut)

Inuit-pilluaqtut ilauqatigiingnirmun, pitquhikkut tungavia

Ilauqatigiingnirmun uvalu aadjikkiiktumik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi aularutijut Pijangini Inuit nutaqqat pitaarlutik, hakugiktumik, uvalu mahulingainikkut aulahimaaqtumik atuqhimarlugit uvalu tungaviqalirlutik Inuktut uvalu Inuit pitquhiinun. Tukiqaqtuq pivalianiganik ilitquhirmi hakugiktumik, nakuuniqhamik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu munarijutinik atuqtumik

¹⁷Inuit Tapiriit Kanatami (2017).

¹⁸Tagalik, S.

¹⁹Tagalik, S.

nan'ngarivlugit ihumaqhuutait Inuit, ajikiingnigilu Inuit hilarjuami takujauniginik¹⁷.

Una hanaqidjutikhaq qanuriliurutikhanut upalungaijautikhat malikhautiplugu Nunavut Ilihaliqtinnagit Ajuirhajut Nutaqqiqivikhanik Ihuaqtunik Tunga-vikhaa ilitarijangat Inunnguinuq ilauqatigiingnirmun atuqtakhangit nukakhitqianganik ajuiqhautikharnik nuttaqqaniklu munagidjutikharnik, Inuit tamainunlu Nunavunmiunun. Inunnguinuq hakugingniqaqtuq-pihimajuq, attautinun atuqtakhangit nutaqqiqinirmik nutaqqatik pittaqtut uvalu ikajuutaajuq, iluani uvalu piqatigiingnikkut aalanun. Inunnguinuq pipkaivaktuq nutaqqanik ajuiriami piliuriamilu inmikkut kajum-ingninninganik, ihumagijaujuq aallaittuq aittuutingit pittaarninngalu, akhuuqulugillu pigiamingni humi tautuktupkaijut qanuriliurninnganik piujamangan-ikluuniit¹⁸. Una tunngavikhaq ilauqatigiingnirmun atuqtakhangit. Taimaittumik, nutaqqat tunijauvaktut inuudjutikhamingnik nakuujumik inuuhirmik, tukiqaqtuq ikajuutauniaqtuq katittugit inuuhiringnaqtumik inuit tamaita¹⁹.

Hapkununga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu auladjutit angijumik ilauqatigiingnirmik, kiujukhaq aalangajunun ihariagijainun uvalu naunaijautait tamaita nutaqqat Nunavunmi ilaitlu. Pipkaijukhaq tamainnun angikliharnikkut pitquhikkut ajuirhimajamingnik naujuummirlugillu kangiqhihimajamingnik nunallaani atauttimut. Iltarijait Nunavut piliuqtaajuq amihunik ilagiiiktunik, uqauhingit uqauhingillu, unalu qangaraalungnitat ilihimaniq tamaita ikajuqtauniaqtut ajuiqhainirmut. Takujumajait ilauqatigiingnikkut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu pipkaijut tamainun nutaqqanun, ilainun, nunallaanunlu ilaujangini uvalu pittiarlugit pidjagingnikkut, pittiarlugit, uvalu munaqidjutikkut humit qaihimajut, kittunik uqauhiit uqajuktut, uvalu qanuqtut takuniqaqtut. Nutaqqiqinirmik nutaqqanik pittaqtunun inunngun ikajuutinik atugahaitigut ihuaqtumik idjuhiit ilauqatigiingnirmun, angmaumanirmun, aulahimaaqtumiklu iliharniq.

Qajangnaitumik uvalu ilauqatigiingnirmun avatingit tamainun Nunavunmiunut

Piliuqtuq aanirnaittumik ilauqatigiingnirmun avatinga ikiklijuumiriama ajurhautingit piinariaalaqigiami pitquhitigut, uqauhilirinirmut, timimitigut, hunavaluit, ihumamitigut, unalu ihumamitigut. Naunaijautaa havaklugit tamaat uvalu aadjikkiikumik pijaarnirmik imaa qaijumun ikajuutikkut ihuanginirmik, ihuaqhijuumirlugit havauhiit uvalu havauhiit, uvalu tunihiblutik ilaliutihimajunik ikajuutinik tahapkununga ihariagijamingnun.

Nutaqqat ilangillu ilaunginnarialik amigaitqijaujuq atauhirmut mikitqiamit katimajut uumani sikuuliqtinagit ajuirhajut unalu nutaraq munariniq qanuriliurutingit atuinnarialik ilaulimaittuq mikiumikluuniit amihunik pidjutiqaqtunik. Talvuuna, ilauqatigiingnirmun aadjikutarijaalu sikuuliqtinnagit ajuirhajut unalu nutaqqiqivik qanuriliurutingit ihuarhittaataa ajurnarinnga uuminnga iluanit, talvani inuit atuqtait inuglugijaunig ilaungitturlu qaliriikumik inungnut kinaujaakhaanik.

“Inuit tun’nganaqtut. Nunakput tadja nunagijauliqtuq inungnun aallatqiinik inuuhiaqaqtunik ilitarihimajun uukturvikhanik Nunavunmi ikajuqtutlu nakuunikharmik hivunikhani aviktuqhimajumi.”
– Katujjiluta Mandate

²⁰Nunavut Tunngavik Inc. (2017b).

Ilauhimmaaqpagait tamaita ilauvaktut ilihalihaaliqtunut nutaqqiqivingnullu

Tamaita havaaqaqtut nutaqqiqinirmik nutaqqanik nunallaani. Nunavuutim inuugiaktilanga maaittuq inuulrammiinut, nunallaangillu akhuraaluk pijuq ilauqatigiingniq. Angajuqqaat ilailu ilitarijaujut imaa nutaqqap hivulliq ilihaijia²⁰. Laisiqaqtut nutaqqiqiviit ikajuqtut nutaqqanun, munaqtiujut, ilailu, imaalu nunallaat tamaanun. Nutarannuat ilihalihaaqtut ilihautikhait havaktit, qitqani atan’ngujat, katimajiillu aulapkaajit havaaqaqtut aulapkaipkaiplutik nutaqqiqivingnut. Aallat ikajuutikhat tunijauvaktut DEA-kunit, hamlatkunit, imaalu ikajuqtunit tuniuqhaijinit taimaittunik munaqhijinit imaalu maniliqinikkut titiqiqijit. Aallaniklu ikajuutikhanik tunijauvaktut nunavut Kavamanga, Avikturniinni Inuit Katimajit, Nunavunmi Ilihariaqpaallirvik, imaalu aallanik. Kivgaqtuijut nunallaani katimajit pijaqaqtut ilaujunun hivumuuqtilugit ilauqatigiingnikkut uvalu aadjikkiikumik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi. Ukua Nunavummi Ajuqhautiqaqtut Makinnasuaqtiit Katimajit, ukua Nunavunmi Pulgiit Ingilraangnitatigut Katimajit, ukualu Katimajit des francophones du Nunavut, uvalu aalat akhuungnaqtut havaakhaqaqtut ikajungnikkut uvalu kivgaqtungnikkut. Aulahimaaqtumik ilaupkarlugit tamaita nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu auladjutait atapkaqtait tamapta, uvalu una tungahuktinikkut ilaunig aalamun akhuungnaqtuq ilaujuq ilauqatigiingnirmun.

Qanuriliurutikhat ihumagijakhat Kituni

Hivunikhaliurutikhat-pihimajut aallangurningit pijariaqaqtut hivumuuqpalliadjutikhanik takujumajait ilaupkainirmik imaalu aadjikkutavjanik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtakhat (imaaluuniit havagviujunut) Nunavunmi. Siksit ilaliutihimajut qanuriliurutikhat ihumagijakhat kitut, pingahuni angijuni qanuriniini hulidjutinun, maligakhait tamainun nakuujumik pijaangini.

Hapkua turaaqhimajut tapkua nuhimajut hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat katimadjutit/ilauqatigiingnikkut hapkununga Inuit Katimajingit uvalu nunallaani ajuittiaqhimajut uvalu amigaitut atugakhat titiqqat. Tamaita ihariagijaujut uvalu ilaliutihimajut pijaangini takujumajait.

Iligiingnikkut ihuaqtut ilagijanganik piliurninganik uumanga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu, hivumuuqtut nutaramit, ilamingnit, nunagijamingnillu, laisilgit nutaqqiqivingit, Inuit timiqutigijaujut, unalu Nunavut Kavamanga. Nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi pidjutiqaqtut inungnun havaqatigiiktunun uvalu ihuaqhijuumirlugit hakugiktumik piqatigiingniq pijangini tikinahuarutivut paannariiktut.

Ihuaqhijuumirlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu najugaa

- 1 Amigaigjuumirlugit tamajat, ingilrutit, ikajuqtit, pinahuarutinut upalungaijautit
- 2 Ihuaqhijuumirlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu igluqpait uvalu ingilradjuitkhat

Ikajurlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu

- 3 Angiklijuumirlugit iliharvikhait unalu ajuirhajut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tuniqhaijut
- 4 Ihuaqhijuumirlugu havaakhat qanurinningit

Piliuffaarlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtakhat

- 5 Aallangurningit ilihalihaat nutaqqiqiviilu pidjutiqaqtunik atugakhat
- 6 Aallangurlugu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtakhat

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhat 1:

Amigaigjuumilugit tamajat, ingilrutit,
ikajuqtit, pinahuarutinut upalungajautit

Nutarannuat iliharniit nutaqqiqiviinilu tigumiaqtu-
uqataujut takujumajut piliurninnganik ajuirhautinik
Inuktut unalu Uiviititut, unalu Inuit Naunaijainiq
Uqauhinga, unalu hanalrutingit aallallu ikajuutikhat
ikajuutingillu Ilaumatigiingnirmun aadjikutariingnir-
lu uumani nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu
ittuq.

Ilaumatigiingnirmun avatingit ihumagijait aalangajut
ihariagijait tamaita nutaqqat iqaijangnikkut avatingit.
Tamaat uvalu kangiqhinaqtunik ilauniq pijaarniaqtuq
humi iqaijangnikkut najugahait tunihikpata. Uqautig-
ilugit avatikkut ihumagijaujut inikhainut ikajuutikhat
nutaqqamun, ilagiingnun, nunallaanunlu.

Tamajaqutit: Piqariami aallatqiinik piinarialik
ajuiqhainiq titiqqat ikajuqtait tamaita nutaqqat –
unalu tahapkuat inuujut timimitigut ajuqhautilgit,
uumannga ilitarijauhijamajut uqauhiit ikinnikhaujut,
unalu inuuhiqaqtut ilagiiktut – piliuriami
ajuitamingnik, tunigiami mihingnaqtunik ajuiqhainiq,
unalu pivikhaqautingit akhuuriami ulapqigiamilu.
Hapkuat tamajat atuqtauvaktut Nutarannuanik
Ilihalihaaliqtunut Ilihaijiinut ilihaudjilutik, imaalu
maliktakhainnik nutaqqat ilihautikhainnik,
imaalu atuqtaulajut ilagiiktunit munaqtiujunitllu
nutaqqiqivingmi aimavingmingnillu. Ilauttaaqut
ulapqiuqat taiguat, ulapqidjutikhat atugakhat,
pitquhikkut atuqtakhanik. Tamna ajuiqhautikhatnik
aguqtakhangit nutaqqiqivingni tunihimaqtun
ilihairutikhat tunngavikharnik, tunijangatlu
ajuiqhautikhanik Inuit pitquhiinik, ilaumatigiingnirmun,
aadjikkiiktumiklu. Aturuminaqtut ingilrutillu pijuq
piumajanganik ajuitaminiklu tamaita nutaqqat
inikhami, akhuuqulugit, atauttikkut, havaqatigiiklutiklu

ulapqiniq, atuliqtitaugiamilu inungnut ilaupkainiq
nutaqqanit tamainnit pitaaqtaminik. Qanuqtut tamajat
uqaqtauvaktut, inungmit imaaluuniit un'ngahiktukkut,
ihumagijakhait pitaaarniinnik Ilaumatigiingnirmun,
naunaijautigilugu qun'ngiaqtitijut taiguatit piksallu
tuhaqtakhat.

Ingilrutit: Piqariami ihuaqtunik tamajanik laisqaqtuni
nutaqqiqivingni akhuurutaajuq ukununnga
Nutaqqannuanik Ilihaliqtinnagit Ilihaijit piliuriami
nakuujumik avatikhainik nutaqqanut ilaginnillu. Una
ingilrutikhaq atuqtaujukhaq upalungairutikharnik
niqinik auladjutikharnikluuniit naunaijaijaangat
tamaita ajuiqhautikharnik ulapqivikharniklu
pigiaqaqtun tamainun nutaqqanun. Piqariami
ihuaqtumik, ihuaqtumik hanalrutingit naunaiqtaa
ilaumatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu pigiami
ihariagijanginnik nutaqqanit ilamingnillu. Tamajat
laisqaqtun nutaqqiqiviinni angiklijuumiqtaujukhat
kikliqaqhimaikum ilaumatigiingnirmik nutaqqiqivingni.

Havaktikhaqhiurnikkut ikajuqtikhat:

Illangit nutaqqat pijariaqaqtut amihunik atauhirm-
mit-atauhirmut ikajuqtikhamingnk ilaugiamingni
uumani nutaqqiqivingmi, imaatut ittuq ihuarhijut
havaktiit tunihijamingni ihuatqijanik munaqhidju-
tikhainik. Aturuminaqtut, ihuaqtut, qilamiklu maniliq-
tuijut pipkaijut laisqaqtut nutaqqiqiviit tunijaujangini
aallanik ikajuutikhainik uvalu ajuittiaqhimajamingnik
ihariagijamingnik pijangini aalanguqtirnikkut ihariagi-
jait nutaqqiqivingmi

nutaqqatiklu, tunilutiklu ilaliutilugit ikajuutikhamik
nutaqqanut ihariagijut amihumik, ihariagilirumiuk.
Hapkuat ikajuutikhat tunittaaqtuq ilamingnik qanuq-
tut ilaugiamingni tamaat akhuuqujait nutaqqangit
ilauqatigiingnirmun, ikajuutaujuq avatinga pijait
ihariagijanginnik. Avataani ihuaqhijuumiqhimajut ha-
vaktikhaqhiuqtut, laisqaqtut nutaqqiqiviit Nunavunmi
pittaaqtukhat ajuittiaqhimajunik, ilaujut uqauhik-
kut-uqauhiliqijit, iqajialiqijit, nirittiarnikkut, alganing-
nut uqaqtaqtut tuhaalimaattunut ajuittiaqhimajut,
uvalu aalatlu.

Niqittianik niqinik ikajuutit:

Ikajuutit laisqaqtunun nutaqqiqivingnun ilaujut kiudjutikkut
mangit angitqiamik ilauqatigiingnirmun ikajuutinik.
Una ilaliutittaaqtuq akhuuqtumik manik uumunnga
nakuujumik nirigiami – niqinik tamajaniklu
ihariagijaujuq aulapkaigiami pinahuarutingit,
manikharnirmik kajumiktumik akinganut akiiqpalianiq.

Pinahuarutit upalungajautait:

Piqariami ilihau-
tikhangit ihumaliurutingit piinarialik, ajuirhainirmut ila-
liutihimajuq, apqutinga angitqiamik ilauqatigiingnirmun.
Ihuaqhaqtauhimajut havaktauhimajut havauhikhait
uvalu nuutirutit ilihariangini ilihaidjutit atuqhimajait
nakuujut tamainun nutaqqanun. Ilihangnikkut atuqhi-
majait kiudjutigiblugit nutaqqat aalangajut ihariagi-
jait (imaa pitquhiit, ihumagijait, hakugingniit, uvalu
quviagijait). Unaluttauq, piqariami piinarialaqinng
pinahuarutumut ihumaliurnirmullu ajuittiaqtut uqaq-
tigiingnirmut kiudjutimullu aallamik ikajuriami hapkuat
ihumaliurutingit ajuirhainirlu tamaat atuqtakhangit ila-
liutigiami nutaat pinahuarutit nutaqqiqivingnut tamain-
ni Nunavunmi. Avataanut uuma, ihuaqtumik ihuaqu-
tinik havaamik akiitumik aulajutiniklu ahivagaulaaqtut
uvuuna. Au-delà de l'amélioration du personnel, les
garderies autorisées du Nunavut devraient avoir accès
à des spécialistes consacrés, y compris des orthophon-
istes, des ergothérapeutes, des nutritionnistes, des
spécialistes de la langue des signes et d'autres experts.

Tamajakhat, ingilrutit, ikajuutikhat
pinahuaruti upalungajautit
ilitarijauhimajut uvani Nunaqaaqqaqtut
Nutarannuanun Iliharniit
Nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa:
atuqtakharnik #3 pivallidjutikhanik
Inuit nutarannuanun iliharniit
nutaqqiqiviinilu ilihairutikharnik taima
tunngaviquaqtunik Inuit qaujimajainik
atugakhangit nutaqqiqinirmik,
munaridjutikhat ajuiqhautikharniklu,
angiklijumirutikharnik pigiaqaqtunik
ilihautikhat atuqtakhat iliharutikhat,
hanalrutikharniklu havaktauhimajut
hapkunanga Inuit.

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhat 2:

Ihuaqhijuumirlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu igluqpait uvalu ingilradjutikhat

Nutaqqiqiviit akhuungnaqtut igluqpait nunallaani, kitut tunihijut nutaqqanun pivallianirmun avatiinun, ilagiit pijakhaqatut havagiami uvalu ilihaqtaulutik, uvalu nunallaanun ikajuutiqaqtut tamainun ilihari-angini uvalu angiklivalialutik. Amigaitut nutaqqiqiviit Nunavunmi pijariaqatut ihuaqhijuumirlugit iqaijang-nikkut ilauqatigiingnirmun pijangini qajangnaitumik, qanurunaangnaitumik, uvalu aaniangnaitumik avat-ingnit tamainun.

Ihuaqhaidjutikharnik igluqpait nutanguqtiqtukhat ilauqatigiingnirmun: Ilauqatigiingnirmun ilaqa-qtuq piliuriami piutainik piinarialingmik laisqaqtut nutaqqiqivingit. Ukua ilaujut igluqpangnut pillahir-vikhainik havagviit uvalu havaklugit akitujut ihuaqha-idjutikhat. Uuktuutingit ihuaqtukhat pijaanginit nipiukhitikhainik hunanut nipiqaqtut uvalu qullit qaumarjuangittumik, nipaittunik unnaguiqhirvikhain-ik, uvalu hulilukaarvikhainik ulapqivikhanik najugaini.

Akitujut igluqpijut: Piqaqtuq pivikhanik havaqatigi-lugit Inuit timiqutingit ikajuqtiigiiklutik, ilaujut akitujut igluqpirinikkut nutaanik laisqaqtunik nutaqqiqivingnik Nunavunmi nunallaani. Paannagiingniq uuktuutikhat upalungaijautinun, qanurinnikhanut, hanalutik, uvalu aularutilugit nutaat laisqaqtut nutaqqiqiviit apqu-tikhait hivumut ihuatqijajumik aullanikhanut.

Ihuaqhaqhimajut atuqtakhangit ihuaqhaidjutikha-nun uvalu nutaanguqtirirmun: Nutaanguqtirlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu nunavunmi timikkut pillahilutik tamainut nutaqqanut ilagiinullu anginiqhaujut havaktakhat pijariaqarniaqtut atauttikku qanuriliurutikhamik.

Havaqatigiiktut Tigumiaqtuuqataujutlu ihumaginiaqtaait qanuriliurutikhamingnik pidjutigiplugit:

Ihuaqhatiaqhimajut atuqtakhangit munarininganut: Laisqaqtut nutaqqiqiviit igluqpaqaqtut tapkua pijariaqatut qakurunguraikpat uvalu ihuaqhailutik, uvalu hivitujumik auladjutikkut akiliqtakhanik. Piqaqtuq tungavingat ajuqhautinik igluqpainut pijangnirmun nutaqqiqivingnut pidjutiaqtun nutaqqiqivingnut ihuaqhaidjutit (ilaujut aputinik unguvaqtirirmik, ukiutigut ihuaqhaidjutit, taimaalu). Nutaqqiqiviingni havaktit piqangitut ajuittiarnirmik ihuaqhainikkut uvalu aulapkaidjutikhat. Piluni ihuarhaqhimajumik qanuriliurutikhamik ihuarhaqhimajumik ihuarhainiq, ikikliuumirniaqtaa ajurhauingit tunilunilu akhuraaluk angikliuumiriami ilauqatigiingnirmun aadjikutariingnirlu uumunga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu.

Inigilradjutinun: Ilagiit ajuqhaqtut nunamingni ingilradjutikhainik nutaqqamik upautijamingni nutaqqiqivingmut, imaatutigluqpaanut pivikhangit ajuqhautaujut. Piqariami akhaluutirjuanik nunallaani uqautigijauvaktut piumajauvaktut.

Ihuaqhijuumirlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ilitarijaujut uvani Nunaqaqaqtut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa: pitqujaujut #6 naunaijaqhimajut ihariahungniq havaklugit nutaat uvalu nutaanguqtirlugit atuqtaujut igluqpait uvalu hilami ulapqiviit, ilaujut ihuaqhijuumirlugit igluqpait uvalu nutaanguqtirlugit uvalu ihuaqharlugit igluqpait.

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhat 3:

**Amigaigjuumirlugit iliharvikhait unalu
ajuirhajut nutarannuanun iliharniit
nutaqqiqiviinilu tuniqhajut**

Piliurninnga Inuit-hivulliqhuktut havagvinga ihuarijat ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu ihariagini-aqtuq hivitujumik ajuiqharluaqtakhainik ajuirhainirmik ukununnga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tunijut. Una imaatut ittuq piliuriami nutaanik pivikhaqautikhaq ilihimanirmut aallanut pijuuq unalu ajuitaminik pivalliani, ihumagilluaqtuq ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu piinariaalqihimajuq tamainni ilitarijaujut uqauhingit.

Hivulliujujkuhaq una hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungajautikhat maniliurnikkut Nunavunmi-pihimajut, pitquhikkut ihuaqtut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ilihaidjutit tamaini havagvingni. Ihuaqtumik ajuiqhautikharnik ilihairutikhaq anginirmik iliqatigiiktukharnik aulatitijaangatlu katitirutikharnik aulatitijaangat anginirmik ihuaqtunik, ilauqatigiingnirmun ilihaliqtinnanik ajuiqhautikharnik ilihairutikharnik ikajuutikharniklu taima kiuniaqtun allatqiinik Nunavunmi nutaqqanun ilagijaingitlu.

Ikajurlugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu (kia): Iliharvikhagit ihariagijaujut nutaqqivivingmni iihaijikhainik, kihimi aalat inuit ilaujukhat nutaqqiqivingni auladjutaini.

Nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tunijut ikajuutikhamik ajuirhainirmut: *katimavik atan'ngujat, Ilihaliqtinnagit Ajuirhajut Sikuuqtittiit, Katimajiujuq Tukimuaqtuijunik laisiquaqtut nutararmik munaqhivit, Ilinniaqtulirijiit Katimajiiit Nunallaani, munaqtuijunit/ilangit, Nunavut Kavamanga havaktingit, Inuit timiqutigijaujuq havaktingit, haamlatkunnilu havaktingit.*

Aallatqiit atuqtakhat ajuiqhautikhat (qanuqtut): Piqarniaqtuq maliqajakhaitumik imaalu maliqajakh-aqaqtunik ilihaqtakhanik pinahuarutingit (ilihaqtitaujut Nunavut Kavamatkunit hapkunangaluuniit aallanit timiqutigijaujunit), maliqajakhaitumik iliharvikhait (ukunatitut, Inunnguiniq ajuirhajut unnuktumi tunijaujuq munaqtuijunut), ajuirhiamiluuniit piluqtaujuq tunijaujurlu Inuit havaqatinginnit.

Qanurilingit iliharvikharnut ilaujut: *ilihimajamingnik aallanut uqarvikhainik imaalu ikajuqatigiikhutik, ajuqituijiqaqhutik havaktimik havaqatitqaqhutik, Inirnikhat uqaudjijukharnik, ajuittiagiikhimajunik pivalliadjutikhar-nik ilihairutikharnik, ajuiqhautikharnik ilihairutikharnik (atauhirmik aulahimaaqtunikluuniit), qaritaujakkut ilihairutikharnik.*

Iluanitun ajuiqhautikharnik (hunaujut): Nutarannuat ilihalihaqtut ilihaijit qitqaniittu ihuaqtumik upalungajautikhanut imaalu ilihaidjiplutik ilaupkainirmik nutaqqiqivingni. Ilihaqhimajut nutaqqiqivingni havaktiit ihuarqijamik uqaqtugiaqaqtun angiklijumirutikhar-nik ilauqatigiingnirmun tamainun nutaqqanun taima allatqiinik pittaarutiqaqtunik. Ajuiqhautikharnik ilihairutikharnik talvuuna pitquhiliqinikkut ajuittiarutikharnik havaqatigijaangatlu nutaqqat ikajuutikharnik pidjutikharnik ihuaqhaidjutikharnik ilauqatigiingnirmun tamainun nutaqqanun. Ilauqatigiingniq inuuhirmi tamaat ajuiqharnirmik qanuq pivalliajangat, munaqhijangat, atugakhangit pigiaqaqtunik ilauqatigiingniq nutaqqiqivingni inikharnik havagvingmilu.

Iluanitun ajuiqhautikharnik ilaujut:

Inunnguiniq ilihaqtakhaq atuqhi-maarnirlu, ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu-naunaiqhipkaijuq nutarannuanik ilihalihaaliqtunut

nutaqqiqijinullu, tuquffihungnikkut kangiqhidjutiaqatut ilihalihaaqtut nutaqqaniklu munaridjutikhainik, pitquhikkut ajuitamingnik, pitquhikkut ajuirjuumijut, pitquhikkut ajuirjuumijut uvalu nutaqqat munaridjutikhait, munarilugit nutaqqat taijauhimaajunik ihariagijamingnik, munarilugit nutaqqat quglukhimanikkut, iliaqtitinikkut Inuktitut, qanuq havaklugit kinguani ningangniq, uvalu qanuq pidjutigitilugit alianaiguhungniq.

Ajuirjuumidjutikhanik nutaqqiqivingni ilihaijit, ata'ngujat uvalu katimajiit ihariagijaujut pijangini qanuginiit pinahuagutit tunijaujut. Piqariami ajuirhainiq ilauqatigiingnirmun, aadjikkiingnirmunlu, ihumagilluaqtaujut aallatqiingujut ajurhautilluunniit, pitquhitigit ajuitaminik, aallatqiinik-pitquhitigit kangirhainiq, unalu quglukhimanikkut-naunaipkaidjutimut ajuirhainiq tuniniaqtuq quulitqiamik pittaarninnga nutaqqiqivingnut, unalu nakuutqiamik havaamut qanurittaakhaanik ukununnga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu.

Pitquhitigit ajuitaminik qitqani ittuq ilauqatigiingnirmun nutararmik munariniq, tamainnut²¹. Pitquhimut ajuitaminik pittaarninnga tunigiami munariniq inungnut aallatqiiktunik ilumuurutingit, ukpirijangillu, pitquhingillu pigiami inungmiujunut, pitquhinginnik, uqauhimullu ihariagijanginnik. Pitquhikkut ihuaqtumik, pijakhaq ilihimaluni uvalu pittiaqtumik mikhaanun pitquhirmun uvalu ukpigijangnik nunallaat humi havaktatit. Pitquhikkut qajangnautit naunaijautaa havaklugit najugakhait humi tamaita pitquhiit pittiaqtaujut uvalu pidjutaujut. Nutaraq ilaruhiiluniit ihumakpat ilitquhirmik aanirnaitumik nutaqqiqivingmi munarijauningani pidjutiaqtautq ilagijaani nutaqqiqivik pitquhirmik aturnigagut. Pitquhitigit ajuitiarniq aaniqtailinirlu anginiqaqtut taimaa malruuk amihulluniit pitquhingit ilauqataugumi aadjikutaani inikhami, taimaa atauhiq pitquhinga atuqtaulluaqpaktuq (una atuqtaulluaqtuq taimaa ilumuurutingit atuqtaulluaqtut pitquhinga iliuraqtaujut angitqijaujumik hapkuat aallat katimajut).

nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tunijut ihariagijut ikajuutikhamik akhuurutaajuniklu ikajuutikhanik tunigiami pitquhimut aanirnaittumik pimmariktumiklu munariniq amihunut ilamingnut ikajuqtait aallatqiinik pitquhimut unaluunniit uqauhilirinirmut qanurittaakhaanik Nunavunmi. Pipkaijaagani ilitquhirmi aanirnaitumik munarijutinik pijariaqagituq havaktit ajugitunik ilitquhirmi uqauhirluniit aalaganiginik nanminik, kihiani akhuuqharlugilu inuit ihumagijaagani ilaunigit aalat, kagiqhijaagani ilitarilugilu inukluhugijauniginik, ilitaaganilu qanuq hatqiqhijaagani tamaita iliharvikhamik atuqtakhanik tamaini ikajuuhiakhainik.

Iliharniq ajuiqhanirlu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ilitarijaujuq talvani Nunaqaaqaaqhimajut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa: atuqujaujuq #5 ihumagilluarni pivalliaqutikhat atugakhaliat paannariiktutlu piliuriamingni havaktuliquitit pilarnit ajuirharnirlu nutarannuit ilihautikhait ilihaijinut, atan'ngujat, aulapkaijit, aallatlu havaktit ilaujut talvatuaq Inuit ilihalihaaliqtunut nutaqqiqijitlu, tunnganiqaqtut Inuit qaujimatungangit.

²¹ Tamainun piqaqtut attautinun uvalu attautimun munagidjutinik ataani Itquumanikkut Nutaanguqtiriniqlu Katimayiyut Tughlaurutit Hulidjutikhanun uvalu United Nationskut Uqariyautait Pilaarutainun Nunaqaaqaaqtut Inuit.

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhat 4: Ihuaqhijuumirlugu havaakhat qanurinningit

Ihuaqhijuumirlugu havaatigut qanuginiit ilaujut ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu havagvingmi. Nakuujut havaakhanut qanurinniit ikajuutauniaqtut pihimanahuaqhugit ajuiqhattiaqhimaajut imaalu ajuiqhattiaqhimaajut havaktit. Pihimaaplugit hapkuat havaktit, nutaqqiqiviit tunittaaqtut ihariagijauqpiiaqtumik pihimmaarniq havaktitnirmut ikajuutaulluaqtunut tahapkununga nutaqqat ihariagijut nakuujumik. Taimaali havaktit havaamini aulahimmakhitivaktut anggijumik pidjutivaktut ilauqatigiingnirmun.

Tamaat-maniliqtuqhimajut ajuiqhattiarumajarnik pivalliadjutikhanut ikaarnikhanik: Tamaat-maniliqtuqtaujut ajuitiarnikkut pivallianiq uvalu ilihaidjutit pijakhat hakugikhijuumirutijut attautinun ilihalihaaqtut ilihaidjutait havaktit, inmi qitqani, uvalu havaakhatigut tamainun. Havakti akiliqtaugumi ajuiqharluni, havagvik ilaujukhaq himauhirlugu tamna inuk hivituniatigut inmi ilihagtamingnik. Inuit Tapiriit Kanatami pitqujait imaa "afford nukaqhiit ilihalihaaqtut ilihajit ajuitiarnikkut pivallianikkut ublut, pidjutajut ilihajinun²²".

Amigaittuni-ukiuni maniliqtuutikhat: Atuqtitiniq amihunik ukiunik manikhaakhanik tuniqhimajutumik nutaqqiqivingnut havaktunut akituniginik aulaniginiklu/ilagiarutilu ikajuqturiagani maniliqijutit manikhaakhalu atuqtunik, manikhaqhiurutit ihuaqhivaaliriagani qanurininigik havaktit. Talvuuna ikajuutikharnik auladjutikharnik, una hanaqidjutikhaq adjikkiingnirmunlu: akiliriagani havaktukharnik amigainnikhaujut arnat akiliuhiakhanik taima ilaujukharnik kidgaqtuidjutani. Amigaittuni-ukiuni maniliqtuutikhat tunivaktullu aularaanginnaqtunik havaktikharhiurnikkut havaktikhanik amigaittuni-ukiuaqtuni taimaaluunniit kaantraakhani, taapkuat angiklijuummiqtiqtaa pihimanikkut.

Havaktit ikajuutait: Ikajuutit uvalu inutquaqhiutit ilaujut ihuaqhijuumirlugit havaktit, uvalu havaklugit aadjikkiiktumik qanuginiit havagiangini, uvalu mamitigahuaqhugit havaktit nakuujumik. Aituihimaajtun havaktikharnik pihimajaangatlu havaktiit ajungnaitumik. Tunijuq aallamik ihumamitigut aaniarutilgit ikajuutikhamik (talvuuna piumajaujunik uqaqatigiiktumik ikajuqtaujuq unaluunniit havaktit ikajuutikhaq

pinahuarutingit) aallamik ikajuutikhaq nakuujumik pilaqutiniaqtuq nutaqqanut ilamingnullu havagvingmi. Tautuktitihiarnaarniq mamitirutikharnik ilauqatigiingnirmun maligaq, talvaniluaq inikhavikharnik anginirmik atuqtakharnik tuquffihuktitauihimajunik. Tautuktitihiarnaarniq mamitirutikharnik ilaujukharnik maligaq, talvaniluaq inikhavikharnik anginirmik atuqtakharnik tuquffihuktitauihimajunik.

Amigairjuumilugit qaffiuniit havaktit laisqaqtuni nutaqqiqivingni: Amigairjuumilugit maniliqtuiniq ikajuutikhat havagaanginaqtunun kivgaqturiangini nutaqqat havagvingmi atugahaq mikhaanun angitqiamik ilauqatigiingnirmun tamainun. Ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu ajuqhautit ilitarijaujaaqtut uvalu uqautaulutik humi havaktit ikaarnikhainik munarhijaangini qanurinia. Amigaiqpaaliriagani qaffiuningit havaktit havagviingni tamaini angijumik manikhaqhiurutit amigaiqpaaliriangani ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavumi.

Akiliuhiatigut aktilaarutaa: Tamna akiliuhiatigut aktilakhait pilaqtut atuqhimani ilitaqhititlu, ilagiplugit uqauhiq ilitquhilitutitlu ajuinnt, ajuinnilu ilauqatigiingnirmun aadjikkingnilu. Havaaqarniq aadjikkiingniq hivulliujuq Inuinangnun, aalanguqtiraangata havagviit aadjikkiilirlugit ilauqatigiingnirmun tikhahuarutit. Naunaitkutinga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu akiliuhianga ihuarhijuq manikharniq akiiqpaliajunut.

Uqautigiblugit idjuhiit: Angiklijuumirlugu qanuritaakhaanik, ihumagijaujuq ilumuurutinga, ilitarinirlu uumangga sikuuligtinnagit ajuirhajut unalu nutaqqiqivik havaktit piliuqtuq avatinganik ilauqatigiingnirmun pimmariktumiklu pimmariktumik piplugu. Tunihiblulik havaktinun ajuqituijunun uqautigilugit ilaliutihimajut ikajuutit.

Ihuaqhijuumirlugit havaatigut qanuriniit hapkununga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ilitarijaujut nunaqaaqaaqtunun Inutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa: pitquidjutait #2 ilituripkarlugit atugakhat uvalu atuqtaujut taimaali ilihajit, nutaqqiqivingni atan'ngujat, Inirnikhat, pinahuarutit uvalu havaktiit havaktit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ihuaqtut, akiliqtaujut uvalu ilitarijaujut akhuurutiaqtut havauhiit ikajuqtaulutik ihuaqtumik ilihalihaaqtut pivallianingmik.

²²Inuit Tapiriit Kanatami. (2013), p.23.

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhat 5:

Aallangurningit ilihalihaat nutaqqiqiviilu pidjutiqagtunik atugakhat

Ihuaqhaqhgut maligat, maliruagakhat, atugakhat, uvalu havauhiit pijakhat ilaujut havaklugit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu auladjutait. Hapkua maligahat uvalu auladjutait ilaujut hapkununga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu maliruagakhat avatingit Nunavunmi. Ilaquatigiingniq ilijauhijajuq tamaini upalungajautini atugakhanut, ilaujukkanutlu havauhikainut, ilaujutlu atadjutit uvalu pidjutigiplugit ikilijuumirlugit ajuqhautit uvalu amigairjuumilugit pivikhangit.

Maligaq ukuallu Maliruagakhat: Nunavunmi Nutaqqap Ublua Munaqhidjutikkut Maligaq ihuaqhihmajuq Ihivriuriani, kitut ilauniaqtut katimadjutit hapkununga Inuit katimajit uvalu inungnun ilauqatigiingnirit tamaini Nunavunmi. Malikhugit nutaanguqtirutait Maligaq, pitqujaujut ihuaqhaqtauniaqtut. Laisiqagtukhat tadjaj pitqujauhijajuq tunijaulutik maniliqtuutikhanik imaalu ajuiqhattiarumajanik pivaliadjutikhanut talvuuna Nunavut Kavamanga. Piqagtug pivikhanik ikilijuumirlugit ajuqhautit laisiliqinun angijumik naunaijagianganu havauhiit uvalu titirgat (imaa ilaujut naunaitumik-uqauhikkut ihuaqhaidjutit).

Ajuiqhainiq atugakhat: Naunaipkarlugu atugakhaq: tunihijami ukuat nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tunihijut (takulugu qanuriliurutikhat ihumagijakhat 3).

Kiinaujaliqinikkut atugakhat: Ihivriurlugu Havagviat Ilinniaqtulirijiitkut Aittuutit Ikajuutingillu Atugakhat, pipkaidjutijuq amihunik ukiunik manikharnirmut an-girutingit, ihuarhiluni naunaijariamilu manikharnirmut uktuutit naunaipkainirlu ihariagijaujut talvani pittaarumi. Ihuaqhijuumirlugit ikaarnikhait maniliqtuutikhait ihaariangini nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu. Naunaitkutit akiligahat laisiqagtunun nutaqqiqivingnun auladjutinun ihuaqhainirmunlu akiinun pijangini mangit aulajangini akiturjuuminirmun akiit.

Atugakhat aallangurninga ilitarijaujuq Nunaqaaqaaqtut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa: atuliqujaujuq #7 havagiami Inuit inminik-akhuurutikha ilihalihaqtut ajuirhajut nutaqqiqivingniklu munaridjutinik lais-iujunik maliruagakhaniklu, ahivariagani maliruat laisinulu ajuqhautit, atuqpagaat atuqpigiarutinik ikajuqturianganu Inuit pilaarutait atuqpigiarutinik ilihautilu Inuit ilitquhiinik.

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhat 6:

Aallangurlugu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtakhat

Ilaumatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu pijakhat auladjutit aalanguqtirniq. Pijangani ilaumatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ataniaqtuq uvalu ikajuutauluni havagvingnun aalanguqtirnirmun. Una hanaqidjutikhaq hanaqidjutikharnik upalungairutikharnik ihumagi-jauniaqtun aulatitijaangat hanaqidjutikharnik taima ihuaqhaidjutikharnik aulahimajunik hanaqidjutikharnik taima aituihimaatqilunik hivutunikharnik auladjutikharnik.

Taimaa qulini ukiuni, hivitujut atugakhanut havauhikhait uvalu angirutit havaktauhimajut uvalu aivadjutigiblugit tamaini nunarjuami naunaijagiangani akhuugutit havagviit. Nunavutim nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu havagviit nutaanguqtiqtaujut uvalu angiklivaliajut. Kingulirni ukiuni, Nunavut atuqhimajut angiklijuumirlugit tamaini nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu havagviit uvalu ilaublutik nutaanguqtiqhimajunik pinahuagutinik. Haffumuuna hakugiktumik Inuit paannariiktut, Havagviat Ilinni-aqtulijit Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Havagvinga tunijuq aallanguliqtuq qanuriliurutinga Nunavunmi ihuaqhinaqtaa ihuaqtumik, akituval-laangittumik, piinariaqaqiningga, unalu ilaliutigiami nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu. Pijangini ilaumatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu ilihalihaaqtut uvalu nutaqqiqivingni attauhiq ilaujuq havagviit nutaanguqtirniitigut. Piqaqtuq atadjutinik qitqani uuma hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat uvalu aalat akhuurutit havaktauhimajut ataani Kanatami-Nunavunmi Kanatami-tamainun Ilihaliqtinnagit Ajuirhajut Nutaqqanik Munaqhivikhangit Angirutaa.

Ilihaliqtinnagit ajuirhajut nutaqqiqiviillu Nunavunmi piqaqtuq pigiami hivitujumik aallangurninnganik, ihuarhiffaariami qanuqtut laisqaqtut nutaqqiqivingit munarijaujut manikhaqtitaujullu. Una hivutunirmik piumavakhimajuq Nunavut Tunngavikkut Avikturningmilu Inuit Katidjutiqtatigiingit, naunaijaijangat qanuq nuutirutikharnik hanaqidjutikharnik ihuaqtumik ikajuutiginaqtun ilihaliqpaliqtun nutaqqiqivingitlu havagviit tamaat. Ilaumatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu pijakhat ihuaqtumik havaaq upalungaijaqhimajumik aalanguqtirnirmik, pijangini nutaqqat, ilagiit, munaqtiujut, laisqaqtut nutaqqiqiviit, uvalu nunallaat tamanun, nakuutqiamik pijangini uvalu upalungaijarlugit ikajuutikhat uvalu akhuuqhalugit tamaita nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi.

Inuit katimajit Nunavunmi uqautigijait inmi hivul-liqhurlutik aalanguqtirnirmun uvalu ihuaqhaffaarniranun ilihalihaaqtut uvalu nutaqqiqivingni havagviit. Katujjiluta Pitqujaujut ilaujut akhuugutit havaqatigiingnikkut upalungaijagianganani upalungaijautinik hava-giangini uvalu aalanguqtirlugit Nunavunmi ilihalihaaqtut uvalu nutaqqiqivingni havagviit, akhuurutigiblugit Inuit-pihimajut ilihalihaaqtut. Aallanngurninnga aad-jikkuutaittuq pivikhat naunaiffaariami hivumuuriamilu ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu hivunikhali-urutikhat, ihumagijangit, atuqtamingniklu.

Amigaitqiat aatlanin, una qanuriliurutikhat ihumagi-jakhaq paqitaujuq havaqatigiblugit Inuit timiqutigijau-jut uvalu piniagtut naunaiqtaujujkanik aallanguqata. Aulatitinaqtuq iliqatigiiktukharnik taima angiklijumiru-tikharnik iliqatigiiktukharnik upalungairutikharnik talvuuna nuutigiangani havagviingit talvuuna hanaq-idjutikharnik.

Ilihaliqtinnagit ajuirhajut nutaqqiqivingillu aallanngurninnga ilaupkainiaqtuq:

- ajurnaittumik, ilaliutihimajuq, akuniraalungmut maniliqinirmut unalu manikharnirmut atuqtakhangit qanuriliurutingit ilihaliqtinnagit ajuirhajut nutaqqanik munaqhivikhangit
- atugakhat maliktakhallu aalanguqtirutit iluani Nunavut Kavamangani
- Ihuaqhaqhimajumik havaqatigiingniq laisqaqtunun nutaqqiqivingnun, pidjutaitigut mangit, munaridjutit, uvalu ikajuutit.

Nunavut Kavamanga havagiaqaqtun anginiqaqtuq havaktakharnik uvani uqaqtaujujkanik allanguqtirutikharnik:

- ikajurlugit Inuit katimajit ihuaqharlugit havagviit mikhaanun Inuit ilihalihaaqtut uvalu nutaqqiqivingni
- aullaqtirlugu havaqatigiingniq upalungaijautikhanik ukunanit amihut tigumiaqtuuqataujutlu naunairiami ihariagijanginnik tamaita Nunavunmiut pijangini
- amigaigjuumilugit iluani aktilaangit upalungaijautit uvalu ihuaqtumik aalanguqtirniq

Nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtakhat aallanngurninnga ilitarijaujuq Nunaqaaqhaqhimajut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa: pitqujaujut #1 pipkaidjutigiami angitqiamik Inuit inminik-akhuurutikhat Inuit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu.

Pingahuni-ukiuni qanuriliurutikhat

Pinahuarninnga hapkuat pingahuni-ukiuni qanuriliurutingit upalungajautit piliuriami hakuginnnga-pijuuq, pittaarninnga-pijuuq, tikkuqaqtuujuq qanuriliurutinga nutaramut munariniq paannariiktut tamainni havagvingmi, ilaliutijuuq pittaarninnga ihuaqtumiklu ihuarhainiq ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu sikuulihaaliqtunut nutaqqiqivingmullu Nunavunmi.

Ilangit qanuriliurutingit uqaqtauffaaqtut atuqtaujuq uqariijaqtamingnik, una uuktuutigillaklugu ukunuuna Kanatami-Nunavut Kanatami-tamainni Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Angirutaa, taimaa tahapkuat qanuriliurutingit tuniniaqtut ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu.

Qanuriliurutihat Ihumagijakhats 1 - Amigaigjuumilugit tamajat, ingilrutit, ikajuqtit, pinahuarutinut upalungajautit

Qanuriliurutihat 1.1: Piliurluni ilitarilugilluuniit hunavaluit unalu ilihainirmut atuqtakhangit pijut ilauqatigiingnirmun, ihuarninnga, aallatqiiktuniklu-pitquhitigut kangiqhinq, havaqatigiikhutik ilihaidjutimut ajuittiaqtut.

Qanuriliurutihat 1.2: Amigaigjuumilugit piinagialgit iliharnikkut ikajuutit uvalu atuqtakhatlu akhuurutigilugu ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu Nunavunmi.

Qanuriliurutihat 1.3: Ikajurlugit laisqaqtut nutaqqiqiviit pijanginni aallanik ilauqatigiingnirmun ingilrutit ikajuutikhainnik ihariahuutainnik iliharvikhamingnik nutaqqanullu upautilutik.

Qanuriliurutihat 1.4: Piliurluni ihuaqtumik manikharnirmut pinahuarut piinariaaqihimajuq laisilgit nutaqqiqivingit ikajuriami niuviriami aallanik ikajuutikhanik angiklijuumiriami ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu, ilihimaniq manikharnirmut pinahuarutingit, tunilunilu ikajuutikhamik piinariaaqigiami pinahuarutingit.

Qanuriliurutihat 1.5: Havaqatigilugit Havagviat Inulirijikkut pivallidjutikhanut munaqhdjutikhanut-munaridjutikhanut-pilluaqhimajut nutaqqanun munaridjutikhainnik.

Qanuriliurutihat 1.6: Piliurluni Nunavut Kavamanga nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu havaktit ilihimajangit ikajuriami nutaqqiqivingit naunaiqhijangit hivitujumik ingilrutikhanik ikajuutikhaniklu.

Qanuriliurutihat 1.7: Piliurluni Inuit sikuulihaaliqtunut unalu nutararmik munariniq ajuirhagakhat havaqatigiikhutik Inuit timiqutigijaujut.

Qanuriliurutihat 1.8: Havaktikhaqhiurlutik Ilihaliqtinnagit Ajuirhajut Nutaqqiqiviklu Ajuittiaqtuuq, Ihuarninnga, aallatqiingit, unalu ilauqatigiingnirmun ikajuriami laisqaqtut nutaqqiqivingit ilitarigiami pigiamilu hivitujumik ikajuutikhamik nutaqqanun sikuulihaaliqtunut nutaqqiqivingmullu pinahuarutit tamainni Nunavunmi.

Qanuriliurutihat Ihumagijakhats 2 - Ihuaqhijuumirlugit nutarannuat ilihalihaaliqtunut nutaqqiqiviit igluqpait

Qanuriliurutihat 2.1: Iltarilugit pijangatlu maniktaqvikharnik ihuaqhaidjutikharnik atuqtakharnik aulahimajunik laisqaqtunik nuttaqqanik munagidjutikharnik katimaviingit tunijangat pigiaqaqtunik nuutaanguqtirutikharnik.

Qanuriliurutihat 2.2: Naunaijarlugit GN-kut piqutait nutarannuanik ilihalihaaliqtunut nutaqqiqivingnullu aulapkaivaktut upalungajautikhanik pittaqaqtanginik.

Qanuriliurutihat 2.3: Havaqatigilugit Inuit timiqutait havaqatigiiklutik ihuaqhijuumiriangani ilihaliqtinagit ilihalihaaqtut uvalu nutaqqiqiviit igluqpait.

Qanuriliurutihat Ihumagijakhats 3 - Angiklijuumirlugit iliharvikhait unalu ajuirhajut nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu tuniqhaijut

Qanuriliurutihat 3.1: Ilihaqtitilutik aalakiinik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ilihaidjutit pijakhanik tamaini Nunavunmi, ilaujut havakhutik ajuqituinikkut uvalu uuktuutit ajuittait ikajuutit laisqaqtuni nutaqqiqivingni.

Qanuriliurutihat 3.2: Naunaipkarlugu piimalikhaidjutikhaq pinahuarut nutaqqanun ilihaliqtinnagit ajuirhainiq pivikhaqautikhaq havaktunut laisqaqtunullu nutaqqiqivingit.

Qanuriliurutikhat 3.3: Ilitugipkaijangat amigaitunik ilihalihaaliqtunik nutarangniklu munagidjutikharnik aulahimajut ajuiqhautikharnik pidjutikharnik Nunavunmi.

Qanuriliurutikhat 3.4: Havaqatigilugit Nunavunmi Ilihariaqpaallivingit angiklijuumiriami tuniqhaininnganik Nutaqqanut Ilihaliqtinnagit Ajuirhaidjutikhanginnik Nunavunmi nunallaani.

Qanuriliurutikhat 3.5: Havaqatigilugit pidjutiqaqtut ajuittiaqhimajut havaklugit uvalu tunihilutik taijauhijumun ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu ilihaidjutinik hapkununga ilihalihaaliqtunut uvalu nutaqqiivingnun Nunavunmi.

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhats 4 – Ihuaghijuumirlugit havaakhat qanurinningit

Qanuriliurutikhat 4.1: Ihuaghilugu havagvik atulirlugu akiliuhiatigut naunaitkutaa.

Qanuriliurutikhat 4.2: Havaktikhaqhiurlutik Ajuittiaqhimajumik, Havangnikkut Pivalliani angiklijuumirlugu ilihalihaaqtut uvalu nutaqqiivingni uvalu ikajuutikhat laisqaqtunun nutaqqiivingni munagidjutinik havaktikhaqhiurlutik nutaanik havaktinik, pihimalugit atuqtaujut havaktit, uvalu amigairjuumilugit ilaunirit ilihaidjutit uvalu ajuittiarnikkut pivalliani.

Qanuriliurutikhat 4.3: Angiklijuumirlugu inungnut ilihimaniq nutaqqanut ilihaliqtinnagit ilihainiq, tunngavigijaungmat nutaqqat ilihainiq tunijuq akhuurutajumik ilumuqtumik Nunavunmi ilanginnut.

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhats 5 – Aallangurlugu nutarannuat ilihalihaaliqtunut nutaqqiiviitlu atuqtakhat

Qanuriliurutikhat 5.1: Naunairlugu ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu ihumagijangit ilaujut ihivriurnimut Nutaqqiivik Maliganga Maliktakhangillu.

Qanuriliurutikhat 5.2: Naunairlugu ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu ihumagijangit ilaujut Havagviat Ilinniaqtulirijiitkut ihivriurninnga Aittuutit Ikajuutingillu Atugakhat, unalu pijuq ihuarhigiami aulapkaigiamilu manikharniq unalu naunaipkainiq ihariagijaujut.

Qanuriliurutikhat Ihumagijakhats 6 – Aadlangurlugu ilihaliqtinnagit ayuirh-aqniq uvalu nutaqqinikkut auladjutit

Qanuriliurutikhat 6.1: Atulirlutik hakugiktumik havaqatigiingniq hapkununga Inuit katimajit ikajuutikhat aalanguqtirniq nutarannuanun iliharniit nutaqqiiviinilu auladjutainun.

Qanuriliurutikhat 6.2: Ihuagharlugit uqautigijait qitqani kavamatuqatkut nutarannuanun iliharniit nutaqqiiviinilu maniliqtuinikkut havaqatigii, Kavamatkut Nunavunmi, uvalu Inuit katimajit mikhaagun maniliqtuinikkut ihariagijait uvalu nuutirikkut auladjutit aalanguqtirnikkut.

Qanuriliurutikhat 6.3: Katimapkailutik ukiuq tamaat katimadjutinik uqautaujunun nutarannuanun iliharniit nutaqqiiviinilu auladjutainun aalanguqtirniq, qaitqulugit aalatqit havaqatigiiktut tigumiaqtuuqataujutlu.

Qanuriliurutikhat 6.4: Unipkaarlugit inungnut atulirnikhanut haffumani Hanaqidjutikhanut Qanuriliurutikhat Upalungaijautikhat haffumani Ilaugatigiingnirmun Aadjikkiingnirmunlu ukiumut tamaat, ilagijangit tadjat atuqtaujut unniudjutit pitqujauhijaujut.

Qanuriliurutikhat 6.5: Tunijut iliuraininnga naunaipkaidjutinik Ukununga Inuit timiqutigijaujut naunaiqitait iniqtiqtamingnik hivulliqpaami siksini tatqirhiutini, naini tatqirhiutini, ukiumi.

Unniudjutait

Munaridjutit, Ihivriurutit, Kiunautit uvalu Ilitpalianikkut

Qanuriliurutikhat uumani hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat munaqtaujariaqaqtut ihuaqtumik pijanginni.

Tautuminaqtunik talvani ihivriudjutikharnik hanaqidjutikharnik anginiqaqtuq. Ihivriurutit qiniqhugit qanuginiit hunat havaktaujut uvalu ihumaliugutigiblugit atugahat ihuaqhijuumigiangani. Kiunautit pijaangini tapkua Kavamatkut Nunavunmi havakhugit inmi angirutitik uvani upalungaijautini. Iliharnirmik pivigijit ihumagini apiqutitlu ikajurniat hivunikhami atuqpaliani tapkuat parnaut pitjutaujut anginiqhamun ikajurutit.

Tunggavikhangit naunaitkutikhangit anginiqaqtuq katitigiangani taima Nunavut najugakhaanik ihivriurianganik ihuarutikharnik hanaqidjutikharnik qanuriliurutikhatlu talvuuna ilaujikharnik aadjikkiikumiklu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu. Katitiqhugit ihivriurutit pivikhat ilaujaangini nutaqqat ilagiiktutlu tamainni nunallaani, havaklugit ukpiguhungnikkut uvalu hakugikhijuumirlugit piqatigiingniq.

Uniudjutit ilauqatigiingnirmun aadjikkiikumiklu. Una naunaijautaa ilugaqtaungituq angijumik ajuqhautinik mikijunun tunihijunun katitirianganini naunaijautit uvalu uniudjutit, kihimi pijariaqaqata, uvalu ikajurlugit munagidjutit, Ihivriurutit, kiunautit uvalu iliharnikkut havaktit hapkunanga Havagviat Ilinniaqtulirijiitkut havaklugit.

Naunaijautinik Katitiqhimajut uvalu Uqautiginikkut

Piliurluni qanuriliurutingit havaangillu talvuuna nampangit katitiqtaunginnarialik aallanutlu pijuq tamainni havagvingani, atuqtaujullu naunaijariami qanuriliurutingit piliurhimajuq uumani hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat.

Nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu nampangit katitirniq unalu hivitujumik ilaliutigiami uqarumik

- Qanuq naunaipkutit katitiqtauniaqat humiliqaa havagviujumi? Qanurittunik naunaitkutinik katitiqtauniaqqat? Qanuq piniaqqa pittiaqtumik nunallaanun, laisiqaqtunun nutaqqiqivingnun, ilagii? Qanuqtut kangiqhipkarniaqqa ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu?
- Qaffiiqtuqhutik hulijutit naunaijaqtauniaqat? Qanuqtut havagviit ihivriungniaqqat akhuurutaunun tamaanun? Qanuqtut naunairniaqqa ilauqatigiingnirmun aadjikkiingnirmunlu?
- Qanuq ilaupkarlugit nunallaat katimajit katitirlugit kangiqhidjutit uvalu havaklugit ukpiguhuutit?

Atulirnikhanut ikajuutikhat

Anginiqaqtuq naunaijaangat uminga upalungairutikharnik tunihimaarniaqtun auladjutikharnik, talvuuna havaaqhangit upalungairutikharnik aulatiniaqtun pijaangat tamangnik katimajit tamangni piimalu-aqtainik. Tamna maniktaqvikhaq tunijaujuq Havagviat Ilinniaqtulirijiitkunnit unalu Kaanatap Kavamanga pihimaniaqtuq pigiami tikinnahuaqtanginnik, kiuttaarninngalu naunaipkainiq Nunavut Tunngavik Inc-kunnit unalu Avikturhimajuni Inuit Katimajingit, nunallaani tikkuqaqtauhimajut ajuittiaqtut, unalu inungnut naunairniaqtaut iniqtiqtamingnik hapkununga tikinnahuaqtanginnik naunaittuq. Una hanaqidjutikhanut qanuriliurutikhat upalungaijautikhat uvani 2022-2023 naunaijagiihimajuq naunaitkutikhanik hailijunik tadjamin. Qakunguraikpan, Nunavut Kavamangit, iliqatigiikhugit Inuit havagviingit, ihivriungniaqtun upalungairutikharnik ihuaqhaidjutikharnik ihuaqtumik.

Aulahimaaqtuq nunallaat ilauqatigiingnirit

Nunavut Kavamanga akhuungniaqtut havaqatigilugit Inuit katimajit, aulahimaaqtumik ilauqatigiingnirmun nunallaani ilaujunun kivgaqtuqtununu tunihijut atulirnanun haffuma upalungajautip. Aulahimaaqtumik ilauqatigiingniq ikajuutauniaqtuq:

- Ihuarhilugu ikajuutikhat piinariaqiningga tamainnut nutaqqanut ilamingnullu, unalu ajurhautigijaujuq inuuhiqaqtut ilagjit.
- Aulahimaaqtumik ilauqatigiinglutik havaqatigiit upalungajautini, munagidjutikkut, uvalu tunihiniq kiudjutikkut pinahuagutit uvalu kivgaqtuutit.
- Ikajurlugit nunamingni ihumaliurnikkut-piliurniq ihuaqhijuumigiangani pinahuarutit, pidjutigilugu ihuaqtumik nuutirniq, uvalu ihuaqhijuumirlugu ilauqatigiingniq qitqani laisqaqtunin nutaqqiqiviit, iliharviit, uvalu taijauhijaujut nunallaani kivgaqtuutit.
- Katitihimaarlugit ihumagijaujut angajuqaanin, munaqhijunin, uvalu nutaqqat kangiqhipkarlugit havagviit nunamingni uvalu aviktuqhimajut aktilaangitigut. Nunavut Kavamanga katititaaqtait nunamingni kangiqhidjutinik/ uqautigilugit aviktungniini ajuittiarnikkut pivallianikkut katimarjuarutit nuitiqut ihariagijait, uvalu ikajuutauniaqtut tuhaqtinikkut tapkua atuqtaujaqtut nunallaani nutaqqiqivingnin (ikiklijuumirlugu havaakhat).

Kiunaqtut

Una upalungajaut tunijauniaqtuq hapkununga Kavamatkunun Nunavunmi Ministanun angiqtaujaangini atulihaaliqqat 2023- 2024. Malikhugit angigutit, aadji-liuqhimajut upalungajautit tujuqtauniaqtut tamainun laisqaqtunun nutaqqiqivingnun Nunavunmi. Imaalu, angitqiaq nunallaaq nutaanguqtiqtauniaqtuq angiqtauhimajumik upalungajautinik inungnin nuitiqhugit upalungajautit kavamatkut Nunavunmi qaritaujaliquviani havaqatigilugit tamatkiumajut tuhaqtinikkut hanaqidjutit turaaqhimajut laisqaqtunun nutaqqiqivingnun, ilihalihaaqtut ilihautikhait ajuittiaqhimajut, ilagjit, nunallaallu.

Unniudjutit ilitarijaujut uvani Nunarjuami Nunaqaaqtut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa: pitqujaujut ittuni9 naunaijaqhimajut ihariahungniq havaklugit munaridjutit, naunaijautit, uvalu iliharnikkut tungavikhat tapkua ihuaqtut qaujimajangit, ihumagijait, uvalu ihumagijangit Inuit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu ilihajit.

Iniqtirutit

Una ihumaliurut pijug ajurnaattumik, pipkaidjutijuq aallangurninnganik naunaipkainiq hulilukaarutinginnik hivulliqpaamiluuniit ihariagijanginnik nutaqqanit ilamingnillu tahapkuatlu munarijut Nunavunmi. Nunavut Kavamanga inmikkut tunihiniaqtut nutannguqtiqhimajunik Nunavut Tunngavik Inc.kunut pidjutiqaqtunik atulirnikhanut upalungaijautikhat aallangurniit uvaluuniit nutannguqtiutainik atuqtauvallianiinnik inuuhirmingni. Nunavut Kavamanga ukuallu Nunavut Tunngavik Inc. atauttikkut akhuurniaqtut tunihilitik nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu pinahuarutit tapkua pidjutiqaqtut atauttinun ihariagijainun ilagiiktut, ilitariblugit aalatqit Nunavunmi nunallaat. Nuitirutait hivulliujuqhat naunaijaqhimajut uvani hanaqidjutini hakugikhijuumirutiginiqtaa Kavamatkut Nunavunmi munaridjutait pijangini nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu auladjutait tapkua ilauqatigiingnirmun uvalu aadjikkiikumik, ilaliutihimajut akituvallangittun, pijaarnirit, anginiqhakkut-qanuriniit, uvalu kiudjutigilugit anginiqhait ihariagijaujut angiklivaliajut aviktuqhimajumi.

Taidjutit Naunaitkutait

Nutarannuanik Ilihalihaaliqtunut Ilihautikhat Pivalliadjutikhat

Tainiit ilihalihaaqtut nutaqqaniklu munaridjutit uvalu ilihalihaaqtut pivalliadjutit atuqtaujut tamaini uuma uniudjutini naunaijagiangani pinahuarutit tapkua qiniqhiajut tiguaqhimalugu inuuhiqattiangniq, angiklivalianiq uvalu ilihangniq nukaqhiit nutaqqat ukiuqaqtut 0-6. Ikajuutaujuq naunaijariami taimaa taininnga taimaa 'nutarannuat ajuirhajut nutaqqaniklu munariniq' pijuuq uumunnga Sikuuliqtinnagit ajuirhajut munarinirmullu pinahuarutingit, 'nutarannuat sikuuliqtinnagit ajuirhaidjutikhanginnik' ihumaaluutigijaujuq tamainnut pivalliani q inuulrammiinit nutaqqat akhuraaluk.

Ilihalihaaliqtunut Ilihaiji

Nutarannuanik Ilihalihaaliqtunut Ilihaijit havaktiqaqtut nutarannuanik²³ ilihalihaaliqtunut nutaqqiqivignullu atuqtakhat, imaalu ilauttaaqtut laisqaqtut nutaqqiqiviit atan'ngujat ukuallu nutaqqiqiviit havaktingit.

Inuit Ilihalihaaqtut Nutaqqat Nutaqqaniklu Munaqtiujunun

Inuit nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtaujut naunaijagiangani pitquhikkut uvalu uqa-uhikkut ihuaqtut ilihalihaaqtut ilihaidjutit uvalu kivgaqtuutit havaktauhimajut hapkununga uvalu Inuit nutaqqat uvalu ilagiit. Inuit-ihumaliurutaujuq hivul-liqhuutaujurlu nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu atuqtaujut tunihijut Inuit nutaqqat pivikhanik ajuiirangini uqarnirmik Inuktut, unalu nutarannuat ajuiqhaqtut imaatut Inuit pitquhiinik ilihimanirmik inuujaamingni nunarjuaptingni.

Nunaqqaarhimajut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu

Nunaqqaarhimajut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu ihuarhaqtaujuq atuqtakhangit atugakhamut, pinahuarutit, unalu ikajuutingit Nunaqqaarhimajut-hivulliqtiujut tunngavigijaillu Nunaqqaarhimajut ilihimajangit, pitquhingit, uqauhingillu²⁴.

Inunnguiniq

Numiktiqhimajuq "pijaangat pigiaqaqtunik inungnik," Inunnguiniq Inuit atuqtakhangit inuuhirinikkut ilihairutikharniklu taima pijaangat inungnun inuujaangat ihuaqtumik, pitquhiliqinikkut hakugiktumik inuuhikharnik. Nakuujuq inuuhiq atauhiujuq taamna inuit tunijauttaaqtun tuninikkut atauttikut inuuhiringnirnik. Inunnguiniq aallanut pijuuq munariniq munarigiami nutaqqat taimaa piliuriami inminik aallaittuq, mahulingaittumik pittaaqturlu inungnut. Nunavutim Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Ihuaqtunik Tungavikhaa ilitarijait uuminnga "uuktuutinga pihimajuq nutaraq ilamingni, nunagijamingni, ajuirhaqtamingniklu. nunnguiniq akhuuqhajuuq uummatimut-pil-luaqtuq qanuriliurutinga nutaqqanut nutaqqanullu munariniq ihumagilluaqtuq nakuujumik nutaqqat nagliguhuknirmik, anullaqpallaarninnga, ajuiqtaaqtur-lu angikligiamilu taimaa piliurumik pitquhinga inuugiami nakuujumik inuuhiq²⁵."

²³Tadja malruuk qanuriliurutikhak katimadjutikhat Inuit ilihalihaaqtut nutaqqaniklu munaridjutikhainnik, atauhirmik naunairiiqhimajut imaalu qitirmiuhutik Inuinait, imaalu aallat amigaitqijit imaalu kivgaqtuijut nunaqqaarhimajunik inungnik ilaujut. Tamangnik aadlanut uqarhuni naittumik, una maligaq piyuq uumunnga Inuit-pilluaqhimayut Sikuuliqtinnagit ayuirhayut unalu nutaraq munariniq kihimi uqaqtaupkat.

²⁴Inuit Tapiriit Kanatami (2017).

²⁵Nunavut Kavamanga (2023).

Inuit Qaujimajatuqangit unalu Inuit Inuuqatigiingnikkut Akhuurutigijangit

Inuit Qaujimajatuqangit ukuallu Inuit Inuuqatigiingnikkut Akhuurutigijangit timiit katitiqhimajut Inuit ilihimajait nunami, tariuq, huradjat, avatiillu, attauhiq tautuktitijuj ilauqatigiingniq qitqani ilaujut, hugadjat, inuit uvalu ilagii. Hapkuat akingit qanuriliurutingit atuqtangillu anaktuqtaujut amihunut piliurninnganut nuutiqtitaujullu tamarmik qangaraalungmit qun'ngiaqhutik pinahuaqtaminik uqaqtaungittut uqaqatigiingniq. Una nuutiqtirniq piniaqtuq naunaijainirmut inungnut ilauninnganullu, talvannga iliurarlugu una ajuirhainiq kanguhungnirmut, qajagijumik, qilamiuqtumiklu. Una "kinguani, tadja uvalu hivuniptingni ilihimanikkut, atuqhimajait uvalu ukpigijait Inuit inuuqatigiingnikkut²⁶".

Laisiqagtut nutaqqiqiviit

Laisiqagtut nutaqqiqiviit ilaujut ubluq-tamaat ilaani-inarlu munaqhidjutikhanik tunijaujut laisiqagtunin ilagii ubluni aihimaviini, nutaqqiqiviit, ilihalihaaqtut, munaqhijut iliharviit, iliharuiqatalu munaqtauvikhainik pinahuarutit. Ilihalihaaqtut Nutaqqat Nutaqqaniklu lkajurutinik

Havagviujuq uqatiaqtuq agijumik ilagijaanik manikh-aqhiurutit havaktit ajikutaani maniqami. Ilihaliqtinnagit ajuirhajut nutaqqiqivingillu aulapkaijut munarijaujurju qanuqtut ihuaqtuq Nunavunmut, uumani hivitutqiamik timiqutigijaujuq pijunnautinga manikharnirli.

Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu atuqtakhangit

Nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu qanuriliurutinga ittuq nutarannuanun iliharniit nutaqqiqiviinilu munarijaujut manikhaqtitaujullu Nunavunmi. Ihuaqhaqtauhimajuq qanuriliurutikhamingnik, imaaluuniit ihuaqhaqtauhimajuq tungavikhaa hunanik havaktaujakhamik.

²⁶Nunavut Kavamanga (2002).

Naunaitkutit

Association des francophones du Nunavut (2020). Iluittuq Pivallianiġ Ihumaliurut – Piumajanginnik uumannga Franco-Nunavummiut Nunallaani uumunnga Haniraalungmi 2025. Pijauhijajuġ hamanga <https://www.afnunavut.ca/download/document-2/> #

Kanataup Nunavumilu Kanatami tamaini Ilihalihaanik Nutaqġivingmilu Angiqatiriigut – 2021 talvunga 2026. Pijauhijajuġ hamanga <https://www.canada.ca/en/early-learning-child-care-agreement/agreements-provinces-territories/nunavut-canada-wide-2021.html>

Katimajġit Kanatamiutat Timimikkut Ajuqhautiqaqut (2013). Inungnun Atugakhat. Pijauhijajuġ hamanga <http://www.ccdonline.ca/en/socialpolicy/>

Nunavut Kavamanga British Columbia (n.d.). Ilauqatigiingnirmun Nutaqqanik Munaridjutikkut Ikajuutit. Pijauhijajuġ hamanga <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/family-and-social-supports/child-care/running-a-daycare-or-preschool/inclusive-child-care-toolkit/inclusive-childcare-toolkit.pdf>

Kanataup Kavamanga (2018). Nunaqaqqaahimajut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Tungavikhaa. Pijauhijajuġ hamanga <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/indigenous-early-learning/2018-framework.html>

Nunavut Kavamanga (2002). Inuit Qaujimajatuqangit Havaangit Taiguagakhaq Unniudjut.

Nunavut Kavamanga (2021). 2021-2024 Havauhikhanut Upalungajautit. Pijauhijajuġ hamanga https://gov.nu.ca/sites/default/files/gn_business_plan_2021-2024_february_12_2021.pdf

Nunavut Kavamanga (2022a). Aulapkaiġip 2020-2021 Ukiuni Uniudjutit hapkununga Ilagiingnun Inuuhiqatġiarnirmun. Pijauhijajuġ hamanga <https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-028-6%282%29-EN-Director%E2%80%99s%202020-2021%20Annual%20Re->

[port%20on%20Family%20Inuuhiqatġiangnikkut.pdf](#)

Nunavut Kavamanga (2022b). Katujġiluta Sixth Assembly Pitqujajuġ. Pijauhijajuġ hamanga https://gov.nu.ca/sites/default/files/CHildDayPosters/katujġiluta_eng-inuk-low_res.pdf

Nunavut Kavamanga (2023). Nunavut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Ihuaqtunik Tungavikhaa.

Grisham-Brown, J., Cox, M., Grivil, M., & Missall, K. (2010). "Ihuarnaqtut nutaqqat munaridjutikkut qanuginiit nutaqqanun ajuqhautiqangitumiklu." Iliharnimun Ajuġitamingnunlu Pivallġadjutit.", 21(1), 21- 37.

Inuit Uqauhingit Tammaqtailinga Malġgaq (2021). Pijauhijajuġ hamanga <https://www.nunavutlegislation.ca/en/consolidated-law/inuit-language-protection-act-official-consolidation>

Inuit Tapiriit Kanatami. (2013). Kangiqhimablugit Ilihadjutit ihariagġajuġ Nutarannuanik Ilihalihaaliqtunut

Ilihajġit Tamainni Inuit Nunangani. Ottawa, ON. Pijauhijajuġ hamanga <https://katiqsugat.itk.ca/files/original/0fae802bc81efe0096deab9d5be36e66.pdf>

Inuit Tapiriit Kanatami (2017). Inuit Tujuutait Havaatigut uvalu Inuuqatigiingnikkut Pivallġadjutit Kanatami Pidjutġiaqtunn Nunarjuami Nunaqaqqaatut Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Tungavikhait. Pijauhijajuġ hamanga <https://www.itk.ca/wp-content/uploads/2018/04/National-Indigenous-Early-Learning-and-Child-Care-Report.pdf>

Nunavunmi Nunataarutaanut Angirutaa (1993). Pijauhijajuġ hamanga <https://nlca.tunngavik.com/>

Nunavunmi Black Ilitquhiinut Katimajġit (2020). Black Lives Matter, Nunavut Kavamanga Petition. Pijauhijajuġ hamanga <https://www.thepetitionsite.com/885/365/918/petition-for-racial-justice-in-nunavut/>

Nunavut Tunngavik Inc. (2017a). Nunavunmi Nutaranuanik Ilihalihaaqtinniq Ilihautikhat Qaujihautikhat Unniudjutikhat.

Nunavut Tunngavik Inc. (2017b). Nunavunmi Avikutuqhimajuni Unniudjutit tunihijangani Uqagakhamingnik hapkununga Nunarjuami Nunaqaqqaaqtut Ilihalihaaqtut Ajuirhajut uvalu Nutaqqanik Munaqhi-vikhangit Tungavikhaq.

Ilitarijauhijamajut Uqauhiit Maligaq (2021). Pijauhijamajut hamanga <https://www.nunavutlegislation.ca/en/consolidated-law/official-languages-act-official-consolidation>

Qaujigiartiit Aanniaqtailinirmun Qaujihinirmun Havagvia (2020). "ECE ajuiqhaniq Nunavumi: Ilituriidjutit hapkununga Inunnguiniq Uuktulihaaqtaq Havaaq" hivulliq Inuit Nutaqqat & Ilagiit Ihivriutit, Vol 15, Napa 2, p.111

Naunaijainiq Kanatami (2023). Naunaijautinun Naunaitkutaq, 2021 Naunaijautit Inugiaktiilaanginun. Pijauhijamajut hamanga <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2021/dp-pd/prof/details/page.cfm?Lang=E&SearchText=Nunavut&DGUIDlist=2021A000262&GENDERlist=1,2,3&StATISTIClist=1&HEADERlist=0>

Tagalik, S. (2009). Inunnguiniq: Munariblugit Nutaqqat Inuit Pitquhiinun. Pijauhijamajut hamanga <http://inu-uqatigiit.ca/wp-content/uploads/2015/01/Inuit-car-ing-EN-web.pdf>

Itquumanikkut Nutaanguqtirinirilu Katimajijut Kanatami (2015). Itquumanikkut Nutaanguqtirinirilu Katimajijut Kanatami: Pitquidjutit haffumunga Hulidjutikhannun. Pijauhijamajut hamanga https://ehprnh2mwo3.exactdn.com/wp-content/uploads/2021/01/Calls_to_Action_English2.pdf

United Nations (1989). Katimajit Pilaarutainut Nutaqqat. Pijauhijamajut hamanga <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

United Nations (2006). Katimaniq Pilaarutingit Inuit Timimitigut Ajuqhautilgit. Pijauhijamajut hamanga <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>

United Nations (2007). United Nations Uqariijautaa Pilaarutainut Nunaqaqqaaqhimajut Inuit. Pijauhijamajut hamanga <https://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/61/295&Lang=E>

Weglarz-Ward, J. M., & Santos, R. M. (2018). "Angajuqqaat ajuittutlu ihumagijait ilauqatigiingnirmun nutaqqiqiv-ingmi: Taigualiurnirmut ihivriurniq." Nutaranuat Nutaqqat, 31(2), 128-143.

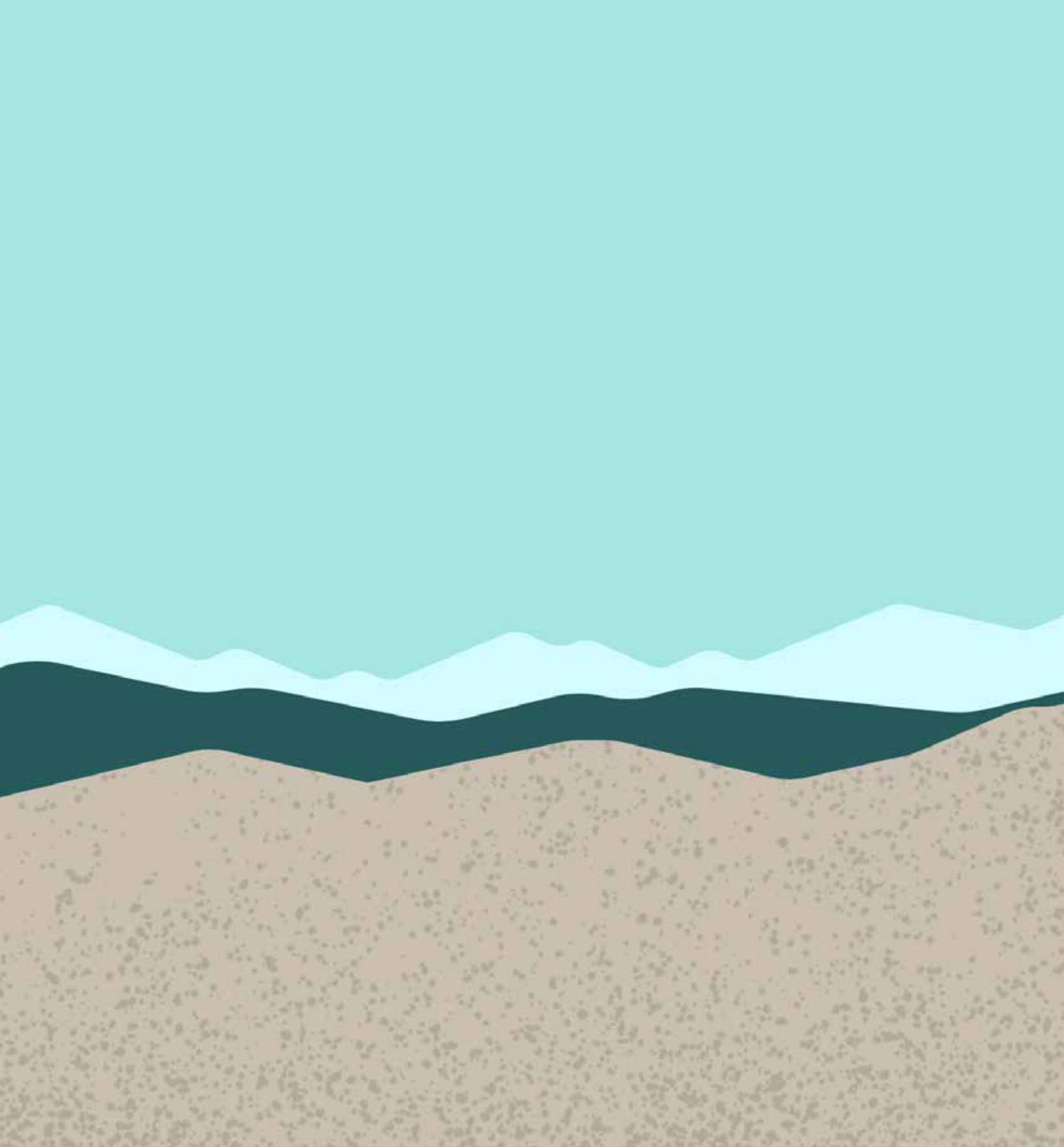
Nunarjuami Aanniaqtailinikkut Katimajit (2007). Nutaqqat Ilihaliqtinnagit Ajuirhaqtitauput Pivallidjutikhaat: Hakugiktut Aadjikkiigniit. Pijauhijamajut hamanga <https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/65888/retrieve>

Naunairvingani - Havaqatigiiktut Tigumiaqtuuqataujutlu

Amigaittut inuit timiqutillu atadjutiqaqtut ilihalihaaqtut nutaqqaniklu munaridjutikhanik Nunavunmi:

- Amigaittut inuit timiqutillu atadjutiqaqtut ilihalihaaqtut nutaqqaniklu munaridjutikhanik
- Ilihalihaarviit
- Nunaqaqqaqhimajut Iliharahualihaat ilihaidjutit
- Nutarannuanik Ilihalihaaliqtunut Ilihaijit
- Ilagiit munaqtiujullu
- Inirnikhat
- Nunalingni Ilihaqtuliqijiit Katimajit
- Ajuqituijut, ilihimajatik-tigumidjutiqaqtut, ilihaijillu
- Nunavut Tunngavik Inc. hivulliqhurniq havaktiillu
- Aviktuqvingmi Inuit Katimajit hivulliqhurnikkut uvalu havaktit
- Nunavunmi Pulgiit Ilitquhiitigut Katimajit hivulliqhuqtut uvalu havaktit
- Nunavummi Ajuqhautiqaqtut Makinnasuaqtiit Katimajit hivulliqhurnikkut uvalu havaktit
- Association des francophones du Nunavut hivulliqtiunirmik havaktinullu
- Nunavut Kavamanga, Havagviat Ilinniaqtulirijiitkut, Nutarannuanun Iliharniit Nutaqqiqiviinilu Havagvia
- Nunavut Kavamanga, Havagviat Inulirijikkut, Ilagiinut Inuuhirittiarnirmun Havagvia
- Nunavunmi Iliharispaallirvik
- Haamlatkut
- Ikajuqtiuvaktut: maniliqinikkut titiqiqijit, munaqtiujut, hanajit nanminirijaujut
- Kanadap Kavamanga

Canada

